

HUR HAMNA DU HÄR?

Samtalsstarten, topiker och multimodal uppbackning i första samtal

Pro gradu-avhandling i nordiska språk

Emmi Toivio

Handledare: Jan Lindström

Bihandledare: Kristiina Jokinen

Maj 2015

Finska, finskugriska och nordiska institutionen

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Syfte och forskningsfrågor	2
1.2 Material och metod	3
1.3 Disposition	5
2 Samtalsanalys	6
2.1 Samtalets byggklossar	6
2.2 Forskningsinblick – från CA till interaktionell lingvistik	9
3 Första samtal	11
3.1 Att skapa en gemensam grund	11
3.1.1 Tvingad av situationen	11
3.1.2 Då man bygger upp en relation	12
3.1.3 Gemensam grund och sidsekvenser	14
3.2 Topiker och första samtal	15
3.3 Hur byts samtalstopikerna?	16
4 Multimodalitet	18
4.1 Nickning	18
4.2 Verbal uppbackning	19
5 De finska samtalen	21
5.1 Samtalsstarten	21
5.2 Självpresenteringssekvensen	25
5.3 Topiker i de finska samtalen	26
5.3.1 Kommentar till situationen	28
5.3.2 Härkomst	32
5.4 Multimodalitet	34
6 De svenska samtalen	37
6.1 Samtalsstarten	37
6.2 Självpresenteringssekvensen	41
6.3 Topiker i de svenska samtalen	41
6.3.1 Härkomst och boende	42
6.3.2 Kommentar till situationen	45
6.4 Multimodalitet	49

7 Kontrastiv diskussion	51
7.1 Samtalsstarten	51
7.2 Topiker.....	52
7.3 Multimodalitet	54
7.4 Skillnaderna i ett nötskal.....	54
8 Avslutning	56
Litteratur	59
Bilaga: Transkriptionsnyckel	64

Tabeller och figurer

Figur 1. Självpresenteringssekvensen enligt Svennevig (1999).	14
Tabell 1. Indelning av topiker med förklaringar, i frekvensordning.	26
Tabell 2. Användningen av finska uppbackningar, per minut.	35
Tabell 3. Användningen av svenska uppbackningar per minut.	50
Tabell 4: Jämförelsen i tabellformat.	55

1 Inledning

Då vi samtalar med vänner eller släktingar löper samtalet oftast flytande eftersom vi lätt kan återkomma till tidigare *topiker*, det vill säga samtalsämnen, som vi redan pratat om. Men när vi möter nya människor inser vi snabbt att vi befinner oss i en situation som följer annorlunda regler. I dessa *första samtal* kan vi inte prata likadant som vi gör med bekanta utan vi måste först skapa en gemensam grund innan vi kan nå djupare under ytan.

I denna uppsats har jag som avsikt att undersöka hur samtal byggs upp mellan personer som inte har träffats tidigare, vilket inte undersökts i någon större omfattning i samtalsanalys, speciellt inom Norden. Genom en analys inom och mellan samtal på två olika språk kommer jag att ta reda på hur samtalen inleds, vilka topiker som diskuteras samt användningen av multimodalitet. Genom min analys vill jag således öka förståelsen av första samtal som interaktionellt fenomen.

Douglas Maynard och Don Zimmerman (1984) beskriver en sekvens som äger rum samtal i med obekanta samtalare. Samtalarna använder sekvensen för att skapa en förståelse av sin samtalspartner. Jan Svennevig (1999) skriver vidare att i första samtal inleder samtalaren oftast med att berätta om sig själv eftersom det kan vara det tryggaste alternativet och samtalarna brukar i första samtal välja sådana topiker som i stort sett är neutrala och oftast opersonliga. Här uppstår dock en fråga om vad som egentligen är en neutral topik eftersom det varierar i varje språk och kultur, vilket vidare i sin tur visar hur relevant det är att studera hur dessa regler varierar mellan olika språk och språkanvändare.

I ett samtal där samtalsparterna befinner sig i samma rum är det inte bara den verbala kommunikationen utan också den icke-verbala, alltså bland annat gester och mimik, som spelar en stor roll. Det är detta som avses med *multimodal kommunikation*, det vill säga den samtidiga användningen av både verbal och

icke-verbal kommunikation vilket är närvarande i varje samtal där man kan se alla samtalsparterna. Den icke-verbala kommunikationen kan enligt Norris (2004:1) även i några fall tänkas ha en större kommunikativ betydelse än den verbala kommunikationen. Till exempel i en situation där talaren hänvisar att gå till höger medan hen samtidigt visar med handen till vänster, är det naturligare för lyssnaren att följa gesten i stället för orden.

Vid sidan av den multimodala kommunikationen talas det ofta också om unimodal kommunikation vilket betyder att budskapet uttrycks endast antingen verbalt eller icke-verbalt. Hur mycket en person använder olika gester som kommunikativ respons beror bland annat på vilket språk hen talar. Navarretta et al. (2012) har jämfört framkomsten av nickning hos nordbor: danskar och svenskar nickar oftare upprepade gånger efter varandra medan finnar använder enstaka nickar för att ge uppbackning.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med min studie är att studera hur finsk- och svenskspråkiga personer inleder samtal med personer de inte känner sedan tidigare. Eftersom dessa två länder ligger kulturellt nära men språkligt långt från varandra är jag nyfiken på hur dessa eventuella skillnader träder fram i första samtal. Det kan tänkas att samtalare väljer neutrala topiker i första samtal och genom en analys blir det förhoppningsvis lättare att kartlägga vilka de är i Finland och i Sverige. Detta innebär att jag studerar hur inledningen i dessa första samtal byggs upp och vad samtalarna pratar om och sedan analyserar likheter samt möjliga skillnader både inom och mellan språken. Dessutom kommer jag att jämföra hur samtalarna använder multimodala gester (i synnerhet nickning) medan de lyssnar som uppbackning. Mina forskningsfrågor kan formuleras på följande sätt:

- Hur inleder finsk- och svenskspråkiga ett samtal med en person som de inte känner från tidigare?
- Vilka topiker väljs i samtalet och vilken ordningsföljd har de?
- Vilken roll spelar multimodaliteten i samtalet?

1.2 Material och metod

Mitt material består av sammanlagt 24 samtal, varav 12 är finskspråkiga och 12 är svenskspråkiga. Längden på samtalen varierar mellan fem till åtta minuter och alla är *dyader*, det vill säga att det finns två samtalsparter i varje samtal. Eftersom samtalen inte är lika långa har jag valt att analysera enbart de fem första minuterna från varje samtal. Samtalarna har fått som instruktioner att de ska genomföra ett samtal så naturligt som möjligt. Under samtalets gång stod samtalarna mitt i ett rum med tre kameror omkring sig.

I de finska samtalen deltog nio kvinnor och fem män, varav två samtal var man–man, fem kvinna–man och fem kvinna–kvinna. Tio av deltagarna inspelades i två olika samtal och fyra deltog i enbart ett samtal. De svenska samtalen hade tio kvinnliga och nio manliga deltagare och av dem var två man–man, åtta kvinna–man och två kvinna–kvinna. Av de svenska deltagarna deltog tre i två olika samtal och resten i ett samtal. De finska samtalen är inspelade i Tammerfors och de svenska i Göteborg under våren 2011 för det samnordiska projektet NOMCO¹, vars syfte var att utveckla och analysera en korpus av multimodal kommunikation i de nordiska länderna samt jämföra kommunikativa strategier i danska, svenska och finska samtal. Projektet fokuserade på multimodala signaler samt användningen av sådana unimodala responsgester som nickning och handgester².

Metodiskt stöder jag mig på *interaktionell lingvistik* med en pragmatisk orientering. Interaktionell lingvistik är en tvärvetenskaplig form av samtalsanalys (*conversation analysis, CA*) som försöker skapa en djupare förståelse av hur interaktion formar språket och hur språken i sin tur formar interaktionen (Couper-Kuhlen & Selting 2001:3). Analysen utgår ofta från två analytiska och alternativa utgångspunkter som också kompletterar varandra, antingen med utgångspunkt i en språklig form eller i en interaktionell praktik (Lindström

---

¹ Multimodal Corpus Analysis in the Nordic Countries, se vidare <http://sskkii.gu.se/nomco>

² För mer information om projektets syfte och övriga särdrag, se vidare Navarretta m.fl. (2011) och Paggio m.fl. (2012).

2008:34). Catrin Norrby (2004:34) poängterar att analysen inom CA borde genomföras på enbart naturligt uppkomna samtal utan att ta hänsyn till faktorer utanför samtalet (till exempel ålder, kön eller ursprung) vilket självklart gäller också för interaktionell lingvistik. Samtalen i mitt material är dock inte av den naturligaste typen eftersom de är arrangerade och det således kan förväntas att deltagarna är medvetna om inspelningssituationen på grund av kamerorna, vilket borde hållas i minnet vid analysen. Jag är ändå övertygad av att resultaten inte kommer lida av detta.

Enligt principerna inom CA finns det ingenting obetydligt i ett samtal och forskaren borde inte ställa hypoteser i förväg utan alla slutsatser måste göras enligt upprepade mönster som kan hittas i materialet (ibid.38) och också min analys utgår från detta.

Jag har inledningsvis *annoterat*, det vill säga systematiskt klassificerat och kodat, gesterna med hjälp av programmet Anvil³ och sedan har jag transkriberat samtalen med hjälp av programmet Praat⁴. Av gester har jag för denna avhandling valt att analysera nickning och har annoterat dem enligt följande definitioner: riktning (uppåt/neråt), kvantitet (enstaka/upprepat) och respons (ja/nej). Jag har transkriberat de finska samtalen själv medan transkriberingarna i de svenska samtalen har jag utarbetat på basis av tidigare transkriberingar som gjordes vid Göteborgs universitet. Vanligtvis transkriberas samtalen inom CA noggrant med märkning av bland annat prosodi och ut- och inandningar men eftersom mitt syfte inte är att fokusera på prosodi eller uttal, utan pragmatiskt studera samtalsstilar, är en grov transkription här lämpligast.

Dessutom har jag valt att använda slumpmässigt valda, påhittande namn på samtalen. De finskspråkiga analys exemplen har jag grovt översatt till en stilmässigt så idiomatiskt motsvarande svenska som möjligt. För att jämföra användningen av gester, använder jag data från Anvil. Slutligen kommer jag att

---

³ Utvecklat av Michael Kipp (2001).

⁴ Utvecklat av Paul Boersma och David Weenik (2009).

jämföra analysresultaten av de finska med dem som jag har fått av de svenska samtalen.

1.3 Disposition

I det följande kapitlet definieras och diskuteras vad ett samtal är. Jag förklarar hur samtalen generellt är uppbyggda och därefter ger en sammanfattning på forskningen kring samtalsanalys. Sedan i kapitel 3 fortsätter teoridelen då jag presenterar den centrala teorin av första samtal med att förklara hurdana strategier samtalsarna använder och vilka topiker de väljer. Teori och forskning kring uppbackning och multimodalitet går jag genom i kapitel 4. Från och med kapitel 5 börjar analysdelen av denna avhandling och först presenteras de finska samtalen, och därefter en analys av de svenska samtalen i kapitel 6. I kapitel 7 diskuterar jag de mest påfallande skillnaderna mellan finska och svenska samtal och avslutar avhandlingen i kapitel 8.

2 Samtalsanalys

I första delen av detta kapitel beskriver jag strukturella aspekter på samtal medan i den senare delen presenterar jag en kort inblick i samtalsanalysens historia.

2.1 Samtalets byggklossar

För att bättre kunna förstå samtalsanalys är det nödvändigt att först noggrannare definiera vad ett samtal egentligen är och av vilka delar det består. Ett samtal bildas då två eller flera individer tillsammans uttrycker sig verbalt eller icke-verbalt. Samtalsparterna behöver dock inte nödvändigtvis befinna sig konkret i samma utrymme utan de kan samtala per telefon, via kameror eller skriftligt till exempel på internet, vilket i dagens värld blir i ökande mån mer allmänt.

Alla samtal följer en struktur. Samtalarna talar i *turer*, där de ger sina bidrag till samtalet och tillsammans bygger de upp ett koherent samtal. Dessa bidrag kallas också för *turkonstruktionsenheter* (TKE). Det hur turerna i ordning bildar koherenta kedjor som löper framåt kallas för *sekvensstruktur*, med andra ord responderar talaren på ett föregående yttrande, ger sitt eget bidrag och därefter väntar på ett svar (Lindström 2008:288; Sacks et al. 1974:699). Linell (1998:85) skriver att det är omöjligt att helt kunna förstå ett yttrande utan att veta dess ställning i sekvensen. Detta hänger ihop med Sacks, Jefferson & Schegloffs (1974:722) iakttagelse om att turerna ofta har en tredelad struktur: första delen är inriktad mot föregående tur, mitten är turens innehåll och slutdelen är inriktad mot efterföljande tur.

Det finns dessutom en prefererad struktur för hur turerna följer varandra i *närhetspar*, det vill säga tvådelade sekvenser som tillsammans utgör ett replikskifte. Dessa par byggs upp av initiativ och respons och typiska närhetspar är bland annat fråga–svar, hälsning–svarshälsning och erbjudande–accepterande (se ex. 1 nedan). Närhetspar kan ofta tänkas fungera som en fartgivande start till längre sekvenser (Levinson 2013:107), men som också Londen (1990:197) påminner, är närhetspar inte egentligen påfallande frekventa i vardagliga samtal där det snarare handlar om berättelser och andra självbiografiska drag.

(1) Närhetspar, fråga–svar

01 Jakob: vad gör du för nåt då

02 Hanna: ja läser filosofi

Enligt denna *preferensstruktur* är det viktigt att den efterföljande delen av ett närhetspar är strukturellt enkel, kan produceras snabbt utan problem och innehåller socialt prefererade drag. Preferensen hänvisar alltså inte till samtalarnas personliga preferenser utan den syftar på socialt bestämda, kulturella preferenser och strukturella skillnader mellan yttrandena. (Norrby 2004:123,132; Londen 1990:197) Om Hanna i (1) ovan hade ställt en annan fråga i stället för att svara på frågan som Jakob ställde, hade det varit icke-prefererat och därigenom orsakat förvirring och förståelseproblem i samtalet.

Det finns tydliga ställen i ett samtal där ett turbyte kan ske och dessa kallas för *turbytesplatser* eller *talartytesplatser* (TBP), ofta används också den engelska förkortningen TRP av *transition relevance place* (Norrby 2004:110). Det är ett komplicerat samspel som kräver grammatiska, prosodiska och pragmatiska antydningar (Couper-Kuhlen & Selting 2001:6). Vid en turbytesplats i samtalet kan turbytet ske genom *talarnominering* eller *självnominering* men det är dock också möjligt att inget talarbyte sker. Talarnomineringen innebär att den som sist har haft ordet (A) nominerar följande talare (B) med till exempel en fråga eller tilltala direkt. I självnominering tar den andra (B) själv initiativet efter att den föregående talaren har avslutat sitt bidrag. Om inget talarbyte sker fortsätter talaren vidare över turövergångsstället. Nedan presenteras två exempel på en turbytesplats, där den första exemplifierar talarnomineringen med en direkt fråga till samtalspartnern (ex. 2, rad 1) och den senare självnomineringen (ex. 3, rad 2).

(2) Talarnominering

01 Peter: **men va e de du plugga fö någonting**

02 Emilia: nu plugga ja litteraturvetenskap

(3) Självnominering

01 Jonas: växjö asså de va bara jättetråkit så

02 Sara: **de e ju inte nån studentstad man prata om så mycket**

03 Jonas: nej de e ingen stad man pratar om i över huvud taget

Med hjälp av detta *turtilldelningssystem* sker turövergångarna smidigt (Sacks et al. 1974:711–712; Lindström 2008:124–125), vilket i sin tur hjälper samtalet löpa smidigare speciellt i samtal där det finns flera än två deltagare. I dyader är turtilldelningen tydligare och möjligen mindre problematisk eftersom det enbart finns två deltagare.

Fast samtalen alltid har en viss struktur, skiljer de från varandra bland annat på grund av deras funktion. Samtalen kan grovt indelas i tre olika kategorier: *institutionella*, *arrangerade* och *vardagliga*. Institutionella samtal sker oftast i offentligare sammanhang mellan expert och lekman, exempelvis mellan läkare och patient eller kund och expedit. Som exempel på ett arrangerat samtal kan nämnas intervjuer medan vardagliga är de frilöpande samtal vi har till exempel med vänner eller familjemedlemmar. Institutionella samtal har oftast ett mer strikt förlopp än de vardagliga, som däremot kan vara mer avslappnade. (Norrby 2004:35.) Enligt Lindström (2008:30) behöver ett vardagligt samtal inte nödvändigtvis ha ett på förhand definierat mål och som Londen (1990:197) sammanfattar, innehåller vardagliga samtal ”berättande, beskrivande, redogörande, resonerande bidrag som talaren formar till ett konstaterande eller en värdering av något slag”. West och Zimmerman (1982:515) definierar vidare att vardagliga samtal skiljer sig från institutionella och arrangerade först och främst på grund av varierande turordning, turlängd och turinnehåll. Både institutionella och vardagliga samtal är av en mer spontan karaktär och skiljer sig därmed från arrangerade samtal (Lindström 2008:30–31). Samtalen i mitt material kan definieras vara arrangerade med ett vardagligare innehåll eftersom samtalen inte har några på förhand bestämda topiker.

2.2 Forskningsinblick – från CA till interaktionell lingvistik

Den traditionella samtalsanalysen eller CA har en stark etnometodologisk bakgrund och användes från början av sociologer, framför allt av Harold Garfinkel ([1967] 1984) i slutet av 1960-talet. CA blev snart vidare utvecklad, speciellt av Harvey Sacks, Emanuel Schegloff och Gail Jefferson. Deras artikel *A Simplest Systematics for Turn Taking* (1974) om turkonstruktion i samtal var en revolutionerande insikt på hur samtal byggs upp. Den grundläggande tanken hos Sacks, Schegloff och Jefferson var alltså att samtalen trots all tidigare spekulation är strukturerade och ordnande, och den första typen av samtal som dessa tre forskare fördjupade sig i med var telefonsamtal (Clift et al 2009:40–41). Under årtionden har den starkt tvärvetenskapliga samtalsanalysen vuxit upp till en inflytelserik metod som används framför allt inom lingvistik, sociologi och kommunikationsvetenskap. (Schiffrin 1994:232; Svennevig 1999:64; Sidnell & Stivers 2013:1–3.)

CA var alltså från början inte precis en lingvistik metod, vilket ledde till att det fanns behov för en specifikare och lämpligare inriktning och term för forskning som görs av lingvister om samtal. Som svar etablerades inriktningen *interaktionell lingvistik*, vilket är ett relativt ungt forskningsfält inom CA, den har nämligen egentligen vuxit upp först i början av 2000-talet och har speciellt i Norden⁵ blivit mottagen med stort intresse (Lindström 2008:33–34). Innan interaktionell lingvistik introducerades som term, användes för likartad forskning på 1990-talet bland annat *grammatik och interaktion* (Fox et al. 2013:727).

Elizabeth Couper-Kuhlen och Marget Selting (2001:1) framhäver att inom interaktionell lingvistik är det alla delar av språkstrukturen samt språkanvändningen som står i fokus och inte enbart de såkallade traditionella aspekterna som grammatik och prosodi. Till skillnad från CA, där största delen av forskningen traditionellt har baserat sig på engelskspråkigt material, har flera forskare inom interaktionell lingvistik en typologisk eller tvärlingvistisk

---

⁵ För nordisk forskning inom interaktionell lingvistik, se vidare t.ex. Sorjonen (2001); Lindström, A (1999); Steensig (2001).

bakgrund. Därigenom har de skapat en förståelse av lingvistiska skillnader, vilket vidare i sin tur hjälper förtydliga förståelsen av vissa grundläggande begrepp inom CA (till exempel tursystemet). (Fox et al. 2013:732.) Enligt Lindström (2008:34) är det studiet av sambandet mellan de mönster som förekommer i interaktion och språkbruk som är av största intresse inom samtalsanalys och interaktionell lingvistik. Med andra ord är det precis interaktionen som spelar en stor roll i det hur turerna och yttrandena ser ut.

Genom diverse studier, exempelvis Goodwin (1981) som redan tidigt visade sambandet mellan ögonkontakten och produceringen av yttranden, har forskningen inom interaktionell lingvistik kunnat visa hur interaktion egentligen är kontextberoende och inte bara en realisation av en på förhand determinerad lingvistisk kompetens. Detta visar därmed vidare att språkproduktionen är ett interaktionellt projekt. (Couper-Kuhlen & Selting 2001:4.)

Forskning om vardagliga eller organiserade samtal mellan personer som inte känner varandra från tidigare är speciellt inom nordistiken förvånansvärt sällsynt. Bland annat Berger & Bradac (1982), Kellerman & Lim (1989) och Maynard & Zimmerman (1984) har dock skrivit om detta, men efter 1980-talet verkar intresset för forskning i första samtal ha svalnat. Den mest aktuella studien i första samtal är Svennevigs (1999) omfattande studie *Getting Acquainted in Conversation*, som jag vid sidan av med Maynard & Zimmermans artikel kommer att diskutera noggrannare i nästa kapitel. Det finns dessutom en stor mängd studier kring telefonsamtal och bland annat hur institutionella telefonsamtal inleds⁶, och i material för dessa studier finns också första samtal med.

---

⁶ Se vidare Lindström (2014); Hakulinen (1993).

3 Första samtal

I detta kapitel specificerar jag vad som är karakteristiskt för första samtal från flera olika synvinklar. Först presenterar jag teorin på hur samtalsparerna i första samtal blir bekanta med varandra och därefter diskuterar jag vad det i dessa samtal oftast pratas om, det vill säga val av topiker.

3.1 Att skapa en gemensam grund

För att få ett samtal att löpa smidigt drar samtalsparterna i topikavseende nytta av den gemensamma grunden som tidigare har uppstått mellan dem. Men då parterna träffas för den första gången, saknas en sådan gemensam historia och valet av topiker ser troligen annorlunda ut.

3.1.1 Tvingad av situationen

Douglas Maynard och Don Zimmerman (1984) genomförde en studie med från tidigare obekanta deltagare, där informanterna fick som instruktion att ”värmas upp” och bekanta sig med den andra innan de skulle ha en debatt tillsammans. Samtalsparterna i dessa samtal blev alltså av situationen tvungna att samtala med varandra. Dessutom hade Maynard och Zimmerman redan bekanta informanter vars dyader de sedan jämförde med dessa första samtal. Informanterna var alla universitetsstuderande från samma universitet.

Maynard och Zimmerman säger att de topiker som samtalsparerna väljer då de samtalar med bekanta skiljer sig från de som väljs med obekanta människor. I ett första samtal kan talaren inte genast börja med en personlig topik utan hen måste inleda det med att ställa en eller flera frågor, vilket Maynard och Zimmerman kallar för *topikinledande sekvens* (*pre-topical sequence*, min översättning), vilket öppnar möjligheten för de från tidigare obekanta samtalsparerna att samla in kunskap om samtalspartners liv. För att sekvensen ska kunna utvecklas till prat kring en bestämd topik, krävs det ändå ömsesidigt arbete, sekvensen handlar nämligen egentligen om att presentera en möjlighet att producera topikbundet prat. Sekvensen kan ses som en nödvändig och kulturell struktur för att utveckla

så kallat autobiografiskt prat, med vilket avses det som talaren berättar om sig själv. (Maynard & Zimmerman 1984:306,309.)

Samtalaren har möjligheten att välja mellan två variationer av den topikinledande sekvensen (ibid.305). Det första alternativet är att ställa en fråga vilket bildar en *kategoriseringssekvens* (*categorization sequence*, min översättning), där frågeställaren förväntar sig en viss mängd av förhandsinformation från den andra. Till exempel med att fråga hur länge den andra har studerat eller om hen bor på campuset har frågeställaren redan då tagit förgivet att samtalspartnern är en studerande. Genom frågorna i en kategoriseringssekvens ska mottagaren uttrycka medlemskap eller tillhörighet till en viss grupp (huvudämne, ålder, boplatz och så vidare). Maynard och Zimmerman (ibid.306) skriver att samtalspartnern därmed använder bondförnuft vid valet av frågor eftersom de håller i minnet stället där samtalet sker (här: universitetet). Det andra alternativet är att ställa en fråga där mottagaren själv måste kategorisera sig själv och ta ställning till vem hen är (*category-activity sequence*) och sådana frågor syftar på någon typ av aktivitet (till exempel *vilka kurser tar du?*). Beroende på vad den frågade svarar, kan denna inledande sekvens antingen utvecklas till en topik som sedan diskuteras vidare eller sedan tackar man nej till inbjudan med ett enkelt svar.

En likadan sekvens uppstår sällan i samtal med bekanta talare för mellan bekanta introduceras nya topiker som att ”berätta nyheter” och att gå rakt in i den nya topiken (se bland annat Londen 1990:197). Med andra ord finns det inget behov i vardagliga samtal att kartlägga samtalspartnerns bakgrund med en sådan frågeställningssekvens som beskrevs ovan.

3.1.2 Då man bygger upp en relation

Svennevig (1999) har utifrån Maynard och Zimmermans modell vidare arbetat en trestegsmodell av hur denna gemensamma grund skapas i första samtal. Samtalspartnern kan antingen kommentera situationen (situationsrelaterat prat, se kap. 3.2) eller använda ett fråga–svar–yttrandepar. Han kallar det senare för *självpresenteringssekvens* (*self-presentational sequence*, min översättning) och enligt honom konkretiserar denna sekvens aktiviteten om att bekanta sig med

någon man i framtiden ämnar bygga upp ett förhållande med. Sekvensen sker oftast i den inledande delen av samtalet och den kan ses som ett redskap för att speciellt i början av samtalet introducera nya topiker, varifrån det är lättare att fortsätta samtalet. (ibid.91,116–117.) Det kan dock hända att samtalet börjar med att kommentera situationen eller omgivningen på något sätt (ibid.116; se vidare kap 3.2), speciellt i såkallade ”onaturliga” situationer som till exempel en inspelningssituation.

Självpresenteringssekvensen sparkas igång med att samtalaren (A) ställer en fråga (1) som fungerar som initiativ för att få samtalspartnern (B) att berätta om sig själv (*presentation-eliciting question*). Frågan framkallar en självpresentering från samtalspartnern, gällande mottagarens kulturella gemenskap. Då B besvarar frågan (2) har hen möjlighet att utvidga topiken vidare eller visa motvillighet till fortsättningen av topiken med att ge ett minimalt svar, till exempel ja/nej (*self-presentation*). I det tredje steget (3) finns det tre olika möjligheter för A att välja från, beroende på vad B har sagt tidigare:

1. A kan antingen bekräfta B:s yttrande med en enkel respons som stänger topiken från vidare fortsättning (*acknowledgement token*),
2. A kan framkalla fortsättning genom att till exempel ställa en ny fråga om det som B har sagt (*continuation elicitor*) eller
3. A kan presentera erfarenheter eller information om sig själv i förhållande till B:s yttrande (*self-oriented comment*).

Figur 1 nedan visar strukturen för självpresenteringssekvensen enligt Svennevig (1999:100). I det sista steget behöver samtalarna dock inte välja endast ett alternativ utan sekvensen kan fortsätta ett tag pendlande mellan stegen 2 och 3b (ibid.116).

1) A: ställer en responsframkallande fråga
2) B: självpresentering
3a) A: enkelt bekräftande 3b) A: fortsättning 3c) A: självinriktad kommentar

Figur 1. Självpresenteringssekvensen enligt Svennevig (1999).

Denna sekvens liknar Maynards och Zimmermans topikinledande sekvens som beskrevs tidigare i kapitlet och Svennevig har även haft den som bas i sitt arbete. De största skillnaderna mellan dessa två studier är att informanterna i Svennevigs studie troligen skulle hålla kontakt efter det första samtalet medan Maynard och Zimmermans informanter troligen inte träffades på nytt. Dessutom är omgivningen annorlunda, vilket enligt Svennevig har en stor påverkan i samtalet redan från början. (ibid.5.) Därtill är samtalen i Svennevigs material längre: samtalen i Maynard och Zimmermans material pågår i 12 minuter medan Svennevigs informanter pratar mellan 35 och 60 minuter.

3.1.3 Gemensam grund och sidsekvenser

Som sagt har samtalsparterna i ett första samtal ingen gemensam historia men det finns dock en stor mängd information som tas för givet. En stor del av denna information kommer från att deltagarna är del av samma samhälle, pratar tydligen samma språk och befinner sig i en viss miljö. Ändå är det problematiskt att ta reda på precis hur bred den *gemensamma grunden* (eng. *common ground*) egentligen är och samtalen är tvungna att kontinuerligt vara medvetna om det för att undvika missförstånd. (Svennevig 1999:62,255.) Denna gemensamma grund blir efter varje interaktion lite bredare, tack vare situationsberoende information (t.ex. klädsel och accent) och handlingar som den andra utgör (t.ex. vad som sägs) (Clark 1996:92,117–118). Clark (ibid.120) delar den gemensamma grunden vidare i två grupper: grunden på kollektiv nivå och på

individnivå. Den första handlar om de mer generella, kulturella gemenskaper på samhällsnivå som en kan tänkas höra till, exempelvis nationalitet eller yrke. Den individuella gemensamma grunden byggs upp enligt personlig interaktion med personen i fråga, det vill säga efter gemensamma erfarenheter och handlingar.

I samtal sker det ofta såkallade *sidekvenser* (side sequences) där samtalsparterna har en möjlighet att precisera information som de just har mottagit (Svennevig 1999:257). Topiken som diskuteras lämnas tillfälligt åt sidan då en av samtalsparterna till exempel ställer frågor gällande någonting som har precis kommit upp. Svennevig (ibid.294) föreslår, att i första samtal dessa sidekvenser ofta fungerar som en resurs att bygga upp gemensam grund mellan samtalsparterna.

3.2 Topiker och första samtal

Ett samtal kan omfatta ett flertal topiker som kan diskuteras länge eller vara genomdiskuterade redan efter eniga turer. Att kunna skilja topikerna åt kan ofta vara problematiskt, speciellt i vardagliga samtal, eftersom gränserna sällan är tydliga (Linell 1998:181). Enligt Brown och Yule (1983:68) är det även omöjligt att identifiera topiker, dock är det möjligt att resonera kring vad som är talarens topik eller topikalt prat. Också Svennevig (1999:167) är av samma åsikt då han påminner om hur det som definieras som topik kan bero på individen: det som en forskare skulle kategorisera som två olika topiker kan för en annan vara bara en topik. Norrby (2004:156) förenklar med att säga att ju vardagligare ett samtal är desto svårare är det att skilja ifrån topiker och strukturen eftersom samtalet flyter sömritt vidare. Problematiken kan ses också i vardagen, då samtalsdeltagarna ofta undrar hur de till exempel hamnat från att först tala om husdjur till den Europeiska Unionen.

Utöver personliga topiker kan samtalsparterna i första samtal prata om omgivningen som de befinner sig i och det som finns i deras synfält. Bergmann (1990) kallar omgivningens påverkan för *local sensitivity* medan Maynard och Zimmerman (1984) använder termen *setting talk*. Som en svensk motsvarighet till dessa kan användas det som Londen (1993:72) kallar för *situationsrelaterade yttranden* eller *situationsrelaterat prat* och jag kommer härmed att använda den sistnämnda

för att beskriva kommentarer eller prat kring situationen. Det är alltså inte ovanligt att kommentera till exempel bandspelaren eller kamerorna som inspelat samtalet eller vädret för att komma upp med en topik och det kan även fungera som en inledning till det första samtalsämnet (Svennevig 1999:261–262). Dessutom märkte Maynard och Zimmerman (1984:304–305) att det inte är enbart obekanta samtalsdeltagare som vänder sig till situationsrelaterat prat, utan detta förekommer också i sådana samtal där parterna känner varandra bra. I stället för att skapa närhet, bygger situationsrelaterade yttranden i första samtal snarare avstånd och anonymitet mellan talarna eftersom det inte handlar mycket om dem själva. Svennevig (1999:256) tillägger att biografiskt och självriktat prat båda fungerar bättre än situationsrelaterat prat som en grund för att skapa solidaritet och bekantskap. Dessutom är det en topik som utnyttjas snabbt eftersom den inte kan diskuteras vidare.

Det finns ändå en risk som gäller autobiografiskt prat. Blir man till exempel frågad vad som är relevant information om en själv, befinner den frågade sig i en problematisk situation: hen är tvungen att själv bestämma och evaluera vad som är relevant och intressant information för frågaren. Som tumregel kunde alltså sägas att ju precisare frågorna i första samtal är, desto bättre.

3.3 Hur byts samtalstopikerna?

Då skiftet från en topik till den andra går flytande, känns också samtalsgången problemfri (Norrby 2004:161). Dessutom, eftersom ett samtal är ett samspel, kan inte övergången från den ena topiken till den andra ske utan att också de övriga samtalsparterna godkänner skiftet (Bergmann 1990:204), det är alltså ett projekt som ska genomföras tillsammans. Londen (1990:193) pratar om att underhandla samtalsämnet med de andra som deltar i samtalet. Ett tydligt ställe för skifte av topik är vid ställen där responsyttrandena blir färre, det vill säga då den pågående topiken börjar så småningom vara färdigt diskuterad (Svennevig 1999:171). Skiftet behöver dock inte alltid ske genast, utan det verkar tvärtom vara mer vanligt att gradvis byta topik, vilket ofta leder till att talarna undrar hur de egentligen började tala om någonting annat än vad de hade börjat med (ibid:178).

Svennevig (ibid.188) föreslår att samtalarna känner till de optimala ställena för topikskiften precis likadant som de gör med turbytesplatser. Han delar in tekniken att byta topik i två olika typer: i den ena slutar man den första topiken och fortsätter sedan till den andra (Svennevig använder termen *topic transition relevance place, TTRP*⁷) medan i det andra fallet handlar det om att börja med en ny topik trots att samtal om den tidigare topiken fortfarande pågår, vilket Svennevig kallar *topikhopp (topic leap, min översättning)*. Dessa tekniker används för olika typer av topiker och de som påbörjas som topikhopp har oftast att på något vis göra med den tidigare topiken, de är alltså återkontextualiseringar. Dessa topiker kan antingen behandlas som sidsekvenser eller bli etablerade som nya topiker som diskuteras vidare. I motsats till detta har de topiker som introduceras i en TTRP en tendens att vara helt nya för samtalet och de sker oftast efter en paus i samtalet. En ny topik gödkänns dock inte alltid och det är vid dessa optimala skiftställen som en topik kan nekas, till exempel med ett fåordigt svar (Maynard & Zimmerman 1984:304).

Introduceringen av en ny topik kan vara problematisk av två skäl. För det första måste topiken på något vis passa in i samtalet och samtalarna är dessutom ofta tvungna att vänta på det rätta tillfället där topiken kan tas upp antingen naturligt eller få den tillfogad till den pågående topiken. I sådana fall där topiken inte smidigt kan introduceras, måste samtalarna motivera bytet och därmed ge en förklaring till varför topiken tas upp just där och då. Detta sker även i början av samtalet eller vid en TTRP. Andra delen av problematiken har att göra med det hur mycket bakgrundsinformation som kan tas för givet och inte sägs, vilket är speciellt prominent i första samtal. ([Schegloff & Sacks 1973; Maynard 1980] genom Maynard och Zimmermann 1984:301.) Med andra ord kan det uppstå problem och otydligheter om samtalsdeltagarna antar för mycket som generell bakgrundsinformation. Dock finns det alltid en viss mängd information som samtalarna tar för givet på grund av att personerna är medlemmar av samma samhälle, vilket också Svennevig (1999:1) tar upp.

---

⁷ Se vidare ex. (16), kapitel 5.3.2 och (25), kapitel 6.3.1.

4 Multimodalitet

Detta kapitel består av en kort översikt över teorier och tidigare forskning på nickningar samt verbala uppbackningar.

4.1 Nickning

Det kan ofta vara problematiskt att skilja mellan vad som är en nickning och en enkel uppåtriktad huvudrörelse och över huvud taget skilja bland olika kroppsrörelser, vilket också Maynard (1987:592) konstaterar. Dessutom kan skillnaden mellan en enskild och upprepad rörelse vara minimal speciellt hos enstaka individer, vilket ofta lätt förorsakar problem vid analysen.

Schegloff (1982) samt Duncan och Fiske (1977) anser att nickningar kan ses som en likadan uppbackning som verbala yttranden som *mm*, medan Maynard (1987:594–595) inser att speciellt i japanska samtal är nickar av en mer komplex karaktär och har därför indelat rörelsen i åtta olika underkategorier enligt samtalare (lyssnare/talare) och nickars position i turen. Det vill säga att nickningen som till exempel sker samtidigt med verbal uppbackning skiljer sig i funktion från den som sker unimodalt. I mitt tycke är en så detaljerad kategorisering speciellt för denna avhandling omotiverad, speciellt då jag koncentrerar min analys enbart på lyssnaren. Toivio och Jokinen (2012:254) skriver att finska talare nickar uppåt då informationen som mottags är på någon vis överraskande. Maynard (ibid.) hade i sin studie som material sex tio minuter långa samtal mellan vänner, där hälften av samtalen var kvinna–kvinna och den andra hälften man–man. Resultaten visade att de kvinnliga samtalen nickade mer än manliga.

Uppbackningar, både verbala och genom olika huvudrörelser, används i olika grader i olika språk och kulturer. Maynard (ibid.602) nämner kort att enligt deras preliminära undersökningar nickar amerikanerna i medeltal en gång varje 22,5 sekunder, det vill säga 2,66 nickningar varje minut. Enligt samma artikel är medeltalsfrekvensen för japanska samtalare en rörelse varje 5,75 sekunder, alltså till och med 10,43 gånger per minut. Japanska samtalare ger alltså uppbackningar

mer genom huvudrörelser än amerikanska. Maynards undersökning gjorde dock ingen tydlig skillnad mellan de nickningar eller huvudrörelser⁸ som sker tillsammans med verbal uppbackning.

Enligt Maynard (1987:600) sker nickningen oftast upprepat i par men också även tre eller fyra gånger i rad. Också Navarretta m.fl. (2012) är av samma åsikt och specificerar vidare att upprepningen egentligen kan bero på vilket språk samtalarna talar, eftersom finnar brukar nicka enstaka gånger medan svenskar har en tendens att nicka upprepat. Det som alla ändå är eniga om är att med nickningar kan samtalarna signalera en turbytesplats, visa den andra att hen håller med och att den andra kan fortsätta vidare.

4.2 Verbal uppbackning

Då den lyssnande parten i ett samtal vill uttrycka, att hen hör på, använder hen flyktiga och korta yttranden, det vill säga *uppbackningar*⁹ för att visa det (Green-Vänttinen 2001:17,38–39). Lindström (2008:187) tillägger att fast uppbackningar kommenterar den andras bidrag, blir de inte själva föremål för kommentarer. Det finns ett brett urval av uppbackningar att välja från och som Green-Vänttinen (2001:42) i sin översikt konstaterar, skiljer sig uppbackningarna som samtalarna använder enligt deras funktion: då talaren vill överta turen väljer hen annorlunda uttryck än då hen vill uttrycka att hen hör på. Sorjonen (1999:175–176) är av samma åsikt och tillägger, att uppbackningar som väljs påverkas av om informationen som mottags är ny/överraskande eller förväntat.

Varje språk har naturligtvis sina egna uppbackningar som används oftast. Frekvent använda svenska uppbackningar är bland annat *ja*, *nej*, *mm* och *jo*

---

⁸ Maynard (1987:592–593) använder hellre termen *huvudrörelse* (eng. *head movement*) eftersom han inser att termen *nickning* (nod) är för begränsande och signalerar bl.a. överenskommelse och erkännelse. Jag har ändå trots detta valt att använda *nickning* eftersom det är först och främst användningen av nickar som uppbackning som är av största intresse i denna avhandling. Dessutom har Maynard (ibid.) avgränsat sin analys till enbart nedåtriktade rörelser medan jag inkluderar både ner- och uppåtriktade rörelser.

⁹ Också *lysnarresponser*, *responspartiklar* eller även *dialogpartiklar*.

(Allwood 1993:32). Några uppbackningsord som kommer upp i finska samtal är bland annat *joo*, *niin*, *ei*, *ahaa* och *ai* (Sorjonen 1999:175).

Duncan och Fiske (1977:201–202) definierar uppbackningar som både språkliga (till exempel korta yttranden som *ja* och *aha*) och visuella (bland annat nickning och skakning av huvudet). Uppbackningarna kan enligt dem delas in i fyra typer: korta yttranden som *mhm*, slutförda satser, initiering av reparation och korta upprepningar.

5 De finska samtalen

Analysdelen av denna avhandling inleds med de finska samtalen. Kapitlet är indelat i fyra avsnitt där jag börjar med att analysera samtalsstarten som följs av en kort beskrivning av hur Svennevigs (1999) självpresenteringssekvens förekommer i samtalen. Därefter beskrivs de uppkomna topikerna och kapitlet avslutas med analys av uppbackningar.

5.1 Samtalsstarten

Att börja ett samtal med en obekant människa kan tänkas följa en viss regel, men exakt hur och med vilka ord bygger talarna upp de första yttrandena? Nio finska samtal av tolv inleds med ett hälsningsord och sedan presenterar samtalarna sig själva. I sex samtal sker samtalsstarten i två närhetspar, hälsning–hälsning och presentering–presentering. Vidare former var hälsning och självpresentering i samma tur (se vidare exempel 4) och alternativt hälsning efterföljd av en fråga eller situationskommentering (se vidare exempel 5). Det fanns sex olika hälsningsord som samtalarna använde, varav de mest använda var *moi* (9 fall), *terve*, *moro* och *hei* (3 fall var). *Moro* är traditionellt en karakteristisk hälsning i Tammerförstrakten¹⁰, där samtalen inspelades.

Då samtalarna ska presentera sig själva, använder de flesta (15 fall) enbart förnamnet och ungefär tredjedelen antingen kombinationen förnamn + efternamn (3 fall) eller efternamn + förnamn (5 fall). Att använda både för- och efternamn kan verka mer officiellt och därigenom även trögt i vardagliga samtal, men i denna situation kan det vara naturligtast.

Dessutom kan presenteringssekvensen delas i två grupper: fraser (8 fall, se (5) nedan) och presentering med namnet (16 fall). De flesta väljer alltså att använda enbart namnet i stället för att använda en presenteringsfras.

---

¹⁰ Se vidare Kolehmainen (2002).

Exempel 4 nedan visar hur den vanligaste samtalsstarten med två närhetspar ser ut: en av samtalsparerna börjar med att hälsa på den andra (Erkki på rad 1), sedan svarar den andra (Piia på rad 2) vilket följs av en självpresentering med förnamn (raderna 3 och 4).

(4) Hälsning i närhetspar

01 Erkki: *moro*
tjenare
02 Piia: *moikka*
hejsan
03 Erkki: Erkki
04 Piia: Piia

En annan form att köra igång med samtalet är att hälsa samtalspartnern och presentera sig själv i samma tur, som i (5) nedan. På rad 1 börjar Riina med hälsningen och i nästa tur på rad 2 svarar Mari med att hälsa på Riina och därefter följer självpresenteringen där hon ger sitt förnamn. Hälsningssekvensen avslutas på rad 3 där Riina också presenterar sig själv och ännu en gång hälsar med det oftast använda *moi*. Riinas dubbelhälsning orsakas troligen av att den första hälsningen sker samtidigt då hon kommer in i rummet och tar ögonkontakt med Mari.

(5) Hälsning i samma tur

01 Riina: *moikka*
hejsan
02 Mari: **moi mä oon Mari**
hej Mari heter jag
03 Riina: Riina moi
Riina hej

Det var enbart i tre samtal där någondera av samtalsparerna börjar på ett annat sätt, det vill säga med att kommentera situationen (1 fall) eller med att presentera sig själv först (2 fall). I utdraget nedan visas en kommentar till situationen som samtalsöppnare. Sirpa konstaterar att nu borde de prata om någonting, vilket möjligen är en förberedning för samtalet. Detta är ett exempel på situationsrelaterat prat (Maynard & Zimmerman 1984; Londen 1993; Bergmann 1990) som nämndes tidigare i kapitel 3.2. Därefter fortsätter samtalet med att

Piia presenterar sig själv med att först kvittera Sirpas kommentar och sedan använda konstruktionen *nå jag heter Piia hej*, vilket är förenligt med den såkallade grammatiken i öppningsrutiner i finska telefonsamtal som bland annat Hakulinen (1993) har beskrivit. Därefter, på rad 3, presenterar Sirpa sig själv kort med att säga sitt förnamn, vilket kvitteras av Piia med ett *okej*. Efter denna presenteringssekvens fortsätter samtalet vidare med att Sirpa frågar vad Piia gör vid universitetet.

(6) Kommentar som samtalsstart

- 01 Sirpa: **jahha pitäis keskustella kuule**
jaha vi borde samtala hördu
- 02 Piia: juu no mä oon Piia moi
ja nå jag heter Piia hej
- 03 Sirpa: Sirpa
- 04 Piia: okei
okej
- 05 Sirpa: mi- jotain opiskelet täällä vai
va- du läser nånting här eller
- 06 Piia: juu kasvatustiedettä opiskelen
ja pedagogik läser jag
- 07 Sirpa: kasvatustiedettä
pedagogik
- 08 Piia: juu kyllä
ja precis

I det följande framkallar Mika efter hälsningssekvensen en självpresentering från Eeva med att fråga vem hon är (rad 3). Han initierar med partikeln *tota*, vilket är en förkortad form av *tuota* som är partitiv av *tuo* (sv. den där) och används i finskan för att reservera turen samt som ett planeringsyttrande¹¹. På rad 4 besvarar Eeva frågan med att presentera sig själv med både för- och efternamn vilket troligen har att göra med Mikas initiativ och samtalssituationen. Hon använder den etablerade turinitierande partikeln *no*, vilket är en av de mest förekommande partiklarna i finskt talspråk och *nå* används även i

---

¹¹ Se vidare Etelämäki & Jaakola (2009); ISK (2004):§861.

finlandssvenskt talspråk¹². Raevaara (1989:160–161) konstaterar att denna partikel inte kan användas för att inleda helt nya topiker men är lämplig för att diskret påpeka en ny riktning till samtalet. *No* används också mer sällan i vardagliga samtal och förekommer oftare i arrangerade och insitutionella samtal (ibid.). Det fanns sammanlagt 58 fall i det finska materialet där en tur initierades med *no* och därtill fanns det ett högt antal av turer som inleds med till exempel *aha okej no*, det vill säga att *no*-partiklen stod ändå i början av turen.

Efter Eeva har svarat Mikas fråga fortsätter hon sekvensen med att fråga honom vem han är och vad han gör (rad 7). Mika presenterar sig själv också med både för- och efternamn, vilket kan bero på att Eeva gjorde det samma och det kan upplevas konstigt eller även oartigt ifall han inte gjorde som hon. Eevas *noniin* på rad 9 är ett överraskande val som uppbackning till Mikas föregående yttrande. Egentligen verkar det fungera som kvittering till självpresenteringen men är ingen frekvent använd uppbackning i finskt talspråk.

(7) Framkallande av självpresentering

- 01 Mika: terve
hejsan
- 02 Eeva: terve
hejsan
- 03 Mika: **tota kukas sä oot**
dedär vem är du
- 04 Eeva: no mä oon eeva EN ja tota no jos tässä vaikka kun
nå ja heter eeva EN och nå nu då vi e
- 05 *ollaan tämmösessä yliopistoympäristössä niin voin kertoa*
i en sån universitetsmiljö så kan jag berätta
- 06 *että opiskelen lääketiedettä ja*
att ja läser medicin och
- 07 Eeva: ja ja niin minkäslainen tau- tausta sinulla on
å å ja så hurdan bak- bakgrund har du då
- 08 Mika: mä oon mika EN ja tota opiskelen kauppätieteitä [tässä]
ja e mika EN å läser handelsvetenskap [här]
- 09 Eeva: [noniin]

---

¹² Se vidare Raevaara (1989); ISK (2004):§808; Green-Vänttinen (1995). Dessutom förekommer *no* (*nå* på svenska) även som turinledande partikel i (speciellt vardagliga) telefonsamtal i Finland, se vidare Hakulinen (1993) för finska och Lindström (2014) för finlandssvenska samtal.

10 Mika: yliopistolla kansantaloustiedettä pääaineenani
på universitetet nationalekonomi som huvudämne

11 Eeva: okei
okej

5.2 Självpresenteringssekvensen

Ett av de mest karakteristiska dragen i första samtal är hur strukturen är färgad av sekvenser som inleds med en fråga. Konsekvensen av att samtalen inte bland annat kan ”berätta nyheter” som de gör med bekanta är att samtalen börjar en topikinledande sekvens eller självpresenteringssekvens (se kapitel 3.1.1 och 3.1.2; Svennevig 1999:100; Maynard & Zimmerman 1984:306). Nedan ett typiskt finskt fall på detta:

(8) Finsk självpresenteringssekvens

- 01 Saija: *öö no opiskeletko sä
 öö nå pluggar du*
- 02 Mika: *joo mä opiskelen kauppatieteitä tässä
 jå ja läser handelsvetenskaper här*
- 03 Saija: *joo joo
 jå jå*
- 04 Mika: *täällä näin (x) kaks vuotta opiskellu tossa nyt
 här (x) två år läst här nu*
- 05 Saija: ***no mä tota oon opiskellu aika paljon kauemmin että nyt
 nå ja ha studerat ganska mycke längre att nu***
- 06 *nyt mä aijon aijon tota oikeesti kait valmistuakin
 nu ska ja dedäran på riktig kanske även bli färdig*
- 07 *olis tarkotus
 de sku va meningen*

På rad 1 sparkas sekvensen igång med Saijas fråga. Mikas svar på följande rad är det nästa steget i sekvensen. Enligt Svennevig (1999) kan frågeställaren i den tredje fasen antingen ge en enkel respons och därmed stänga topiken (3a), ställa en vidare fråga gällande topiken (3b) eller fortsätta med en självinriktad kommentar (3c). I (8) använder Saija alternativ 3c och berättar om sin egen studiekarriär på raderna 5–7. Notera också den turinitierande partikeln *no*, som diskuterades i (6) ovan. Efter denna tur forstätter samtalen att prata kring sina studieämnen.

5.3 Topiker i de finska samtalen

I tabell 1 nedan har jag grovt indelat de olika topikerna i nio olika kategorier och beskrivit dem. Kategorierna står i en grov frekvensordning och består av prat om hur samtalen har kommit med i undersökningen, bostad, studier eller arbete, härkomst, framtiden, själva situationen och generellt samtal om att studera eller arbeta. Den sista kategorin med övriga ämnen innehåller prat om bland annat olika städer i Finland samt i Sverige, släktingar och dialekter. Det bör hållas i minne att kategorierna verkligen är grovt indelade eftersom, som konstaterats tidigare i kapitel 3.3, är det ibland nära omöjligt att skilja topikgränserna ifrån varandra. Dessutom kan topikerna delas vidare in i mindre undertopiker där samtalen pratar om någon större topik, till exempel studier och fortsätter vidare till arbetsmöjligheter inom studieriktningen som är i fråga. Eftersom studier och arbete behandlas relativt grundligt i dessa samtal, har jag valt att placera dem i två kategorier. Dessutom har jag valt att skilja ifrån situationskommenteringen och prat kring undersökningen. Samma topikindelning gäller också för de svenska samtalen som analyseras senare i kapitel 6.

Topik	Beskrivning på innehållet
1. Studier/arbete	Samtalarnas nutida studier eller arbete (inleds med en fråga).
2. Undersökningen	Hur samtalen har kommit med i undersökningen.
3. Inspelningssituationen	Kommentar till situationen (kamerorna, utrymmet osv.).
4. Härkomst	Varifrån samtalen kommer.
5. Framtiden	Vad samtalen kommer att göra i framtiden, har för sig.
6. Bostad	Var samtalen bor.
7. Att arbeta/studera	Generellt om att arbeta eller studera.
8. Övrigt	Övriga ämnen som kommer upp fåtal gånger (t.ex. släktingar, dialekter).

Tabell 1. Indelning av topiker med förklaringar, i frekvensordning.

Det visar sig att samtalsparternas nutida studier eller arbete är den vanligaste topiken eftersom det kommer upp i varje samtal och alltid redan i början av samtalet. I elva av de tolv samtalen kommer denna topik på andra eller första plats. I det tolfte samtalet är denna topik på tredje plats, alltså även då i början av samtalet.

Jag tittade lite närmare in på i vilken ordning topikerna kommer upp i samtalet. För detta har jag iakttagit enbart på vilken plats topikerna diskuteras för den första gången eftersom samtalen ibland kan pendla mellan flera topiker, till exempel där den ena ställer en fråga på topik A vilket eventuellt leder till topikalt prat kring topik B men sedan ställer den andra samma fråga och därmed tas topik A upp igen. Topikprogressionen i de finska samtalen följer inte alltid samma ordning men det finns ändå definitiva tydliga drag som upprepas i varje samtal. Efter hälsningssekvensen börjar samtalen med att antingen prata om studier eller kommentera situationen och fortsätter därifrån till andra topiker, oftast djupare om ens arbete eller studier.

Några av de finska deltagare frågar i båda av sina samtal hur deras samtalspartner har kommit med i projektet. Exempel 9 nedan är ett bra exempel på detta. Här frågar Jani hur Marko har kommit med i projektet börjande på rad 5. Detta sker genast efter han har svarat på Markos hälsning.

(9) Prat om undersökningen

- 01 Marko: morjens
          tjenare
- 02 Jani: jani
- 03 Marko: marko mitäs äijä¹³
          marko läget grabben
- 04 Jani: no ei täs mitään ihan mielenkiinnost pakko kysyy itse
          nå inget speciellt helt av nyfikenhet måste jag fråga
- 05   tulin tänne niinku mielenkiinnosta **ni mites sä**
          *själv kom jag hit av liksom nyfikenhet **så hur***
- 06   **päädyit sit**
          hamna du här då

Det andra intressanta i det ovanstående exemplet är att Marko på rad 3 ställer Jani frågan *mitäs äijä*, vilket egentligen kan betraktas som ett familjärt sätt att fråga hur han mår. Att i ett första samtal fråga ens samtalspart hur hen mår verkar enligt mitt material ske väldigt sällan och dessutom är det överraskande att Marko väljer en så familjär ton. Troligen handlar det om en personlig

---

¹³ fi. *äijä* betyder egentligen *gubbe* men används också vardagligt och med bekanta som *grabben*, också *manlig man*, se vidare Vilkamaa-Viitala (2005).

preferens eftersom Marko senare använder *äijä* också med sin andra samtalspartner, Juha.

5.3.1 Kommentar till situationen

Som bland annat Svennevig (1999), Maynard och Zimmerman (1984) och Londen (1993) beskriver, är situationsrelaterat prat en av topikerna som förekommer frekvent i inspelade samtal. I det följande tar Jani från rad 1 till rad 3 upp hur han känner att inspelningssituationen gör det svårt att naturligt prata med en obekant människa. Marko är av samma åsikt och på rad 7 bidrar med ett eget exempel från arbetslivet.

(10) Kommentar: en tvingad situation

- 01 Jani: joo se mikä mul on tässä on niinku se et **tää on niinku**
*jå det jag har här är liksom är att **de här e liksom***
- 02 **jotenkin määrätyl tavalla tosi teennäinen tilanne et**
på något sätt en väldigt tvingad situation att man
- 03 **pitää [seistä]**
mäste [stå]
- 04 Marko: [kyllä kyllä] joo
[ja ja] *precis*
- 05 Jani: jotenkin tunnen et ku istuu ja vähän mukii pyörittää
på något sätt känner ja att då man sitter ner å vrider
- 06 kahvikupposta ni olis paljon helpompi keskustella
koppen kaffekopp så sku de va mycke lättare o prata
- 07 Marko: kyllä just ku esimerkiksi kokouksissa keretään (x)
ja precis som till exempel i möten så hinner vi (x)
- 08 Jani: niin siinä tulee luontevasti pikatutustumine
så där bekantar man sig snabbt på ett naturligt sätt

Situationskommenteringen nedan i exempel 11 sker precis i början av samtalet, efter presenteringssekvensen. Först öppnar Sirpa på rad 1 med *noni moi*, som att signalera samtalsstarten och beredskapen för samtalet vilket således kan också ses som en kommentar till situationen. Ordet *noni* är en förkortning av konstaterandet *no niin* vilket motsvarar svenskans *nå ja* eller *då så*.

Efter att Erkki och Sirpa har föreställt sig själva kommer Erkkis kommentar på rad 4, där han först kvitterar Sirpas presentation och sedan kommenterar sarkastiskt hur de i en sådan situation borde samtala på ett naturligt sätt

(hänvisande till råden som de har fått innan inspelningen). Sirpa kommenterar vidare hur deras ställning påverkar den onaturliga känslan. Sekvensen avslutas då Erkki på rad 7 ställer den tvetydiga frågan *vad gör du här*. Frågan kan tolkas som att Erkki vill veta hur Sirpa har kommit med som informant eller om hon studerar eller arbetar vid universitetet. Sirpa suckar och dessutom är Erkki tvungen att precisera frågan och ge mer kontext.

(11) Kommentar: en onaturlig situation

- 01 Sirpa: noni moi
nå ja hej
- 02 Erkki: moro mie oon erkki
tjenare jag är erkki
- 03 Sirpa: mä oon sirpa
jag heter sirpa
- 04 Erkki: **selevä näin se nyt luontaisesti keskustelemme täysin
okej så här samtalar vi nu naturligt i en helt**
- 05 **luontaisessa tilanteessa
naturlig situation**
- 06 Sirpa: niin tää on niin luontainen kertakaikkiaan ku
ja de här e så naturligt verkligen då
- 07 *seistään vielä
vi står även*
- 08 Erkki: no mitäs sää täällä
nå men va gör du här
- 09 Sirpa: [(suckar)]
- 10 Erkki: [tai mitä kautta sä tänne]
[eller hur hamnade du]

Kommentaren i utdraget ovan sker i början av samtalet, efter hälsningssekvensen medan kommenteringen i det följande sker senare i samtalet efter ett antal topiker:

(12) Kommentar: en spännande situation

- 01 (2.9)
- 02 Päivi: **tää on aika hauska jännä tää tilanne
den e ganska rolig spännande den här situationen**
- 02 Juha: mm mm
- 03 Päivi: sellanen
sådan en
- 04 Juha: onks tää sun toinen vai ensimmäinen [keskus-]
e den här ditt andra eller första [sam-]

05 Päivi: [toinen]
[andra]

06 Juha: nii aivan
ja precis

07 (0.9)

08 Päivi: onks sulla ensimmäinen vai
har du ditt första eller

09 Juha: ensimmäinen
första

10 (0.9)

Innan Päivi kommenterar situationen (rad 1), sker det i samtalet en lång paus på 2,9 sekunder och troligen är det pausen som utlöser kommentaren eftersom samtalarna blir under pausens lopp uppmärksamma av situationen. Kommentaren öppnar en kort sekvens där Päivi och Juha kort utbyter information om i hur många samtal de redan har deltagit och efter Juhas svar på rad 9 följer vidare en relativt lång paus (0.9 sekunder) och därmed avslutar sekvensen.

Att ”avslöja” någonting av mindre tillåten karaktär kan leda till att man kommenterar situationen då samtalarna är medvetna om att de inspelades, som i det ovanstående (att utnyttja studentrabatter fast man redan har utexaminerats). Också ett par i Maynard och Zimmermans (1984) studie bekymrar sig om att deras samtal inspelas och de inte borde avslöja någonting som kunde ”kompromettera” dem¹⁴.

(13) Kommentar: allting blir inspelad

01 Erkki: mä yritän totutella siihen että [en ole]
ja försöker vana mig vid att [ja inte längre]

03 Sirpa: [et ookaan enää opiskelija]
[du inte längre är student]

02 Erkki: en ole enää opiskelija mulla on opiskelijakortti ja
är längre är student ja har studentkortet å går å äter

04 käyn syömässä halpaa opiskelijaruokaa **ja nyt se on**
*billigt mat studentmat **å nu är det där***

---

¹⁴ För jämförelse, Maynard & Zimmerman (1984:303), betoning med fetstil min:

1 Bill: Joe came by the other night

2 James: Oh yeah?

3 Bill Yeah

4 James: **This is all on tape and don't say anything that could uh**

5 Bill: **Incriminate you?**

6 James: Exactly. Anyway what do you say?

- 05   **kaikki on videolla** tota noin
               allt på video nå men
- 06 Sirpa: niin niin kannattaa niin kauan hyödyntää kun pystyy
               ja ja det lönar sig å dra nytta av de så länge man kan

De två följande exemplen (14) och (15) sker efter varandra. Marko startar samtalet med att hälsa på Juha, till vilket han får den lustiga tillbakahälsningen *heipä hei*. På rad 3 presenterar Marko sig med för- och efternamn och på den följande raden kommer Juhas självpresentering, också med för- och efternamn. Det är intressant hur han förstärker sitt yttrande med att hänvisa till sitt tidigare samtal med frasen *jag varnar också dig*.

(14) Kommentar: en varning

- 01 Marko: [moro   ]
               [tjenare   ]
- 02 Juha: [heipä hei]
               [hejsan hej]
- 03 Marko: marko EN
- 04 Juha: juha EN   **mä varotan suakin** et saatan tartuttaa lievän
               juha EN **ja varnar också dig** att du kan smittas med svag
- 05   flunssan se vähän tuntuu nyt siltä
               förkylning nu känns de lite så
- 06 Marko: no älä nyt uhoo mä oon illalla menossa juhliin
               nå hota nu inte jag ska på en fest ikväll
- 07 Juha: no ei se varmaan nyt niin nopeesti tartu
               nå kanske smittas det inte så snabbt ändå

Efter denna inledning till samtalet fortsätter Marko vidare med att fråga hur det går med Juha (exempel 15 nedan, rad 1). Hans fråga har en familjär ton, vilket han också använde i sitt tidigare samtal med Jani (se exempel 9 i kapitel 6.3.1 ovan). Då Juha besvarar frågan på raderna 2 och 3, hänvisar han till sitt tidigare samtal med att förklara vilka topiker de hade gått igenom. Detta kan ses som kommentar till situationen.

(15) Kommentar: topiker

- 01 Marko: mitäs äijä muuta
               hur e de annars grabben
- 02 Juha: mitäs tässä toista kertaa tätä **katotaan kuinka paljon**
               inget speciellt nu andra gången de här vi får se hur
- 03   **tulee puhuttua samoja samoja juttuja**

mycket kommer vi att prata samma saker

- 04 Marko: me puhuttiin mä oon kans toista kertaa äsken puhuttiin
vi pratade ja e också andra gången pratade nyss om
- 05
ammateista ja lapsista mul ei itel oo mut toisella oli yrken och barn själv har ja inga men den andra hade
- 06 Juha: aa no mulla ei oo ammattia eikä lasta että e- niistä on
aha nå ja ha varken yrke eller barn så att e- om de e
- 07
vähä vaikea puhua lite svårt att prata om dom

5.3.2 Härkomst

Att fråga efter samtalspartnernas härkomst är för de finska deltagarna ovanligt, enbart i två samtal frågas varifrån samtalspartnern kommer. Det intressanta är att de som ställer denna fråga själva kommer från en annan ort än Tammerfors och man kan dessutom undra om det är det som föranleder frågan. En vidare intressant observation är, att i båda fallen är också deras samtalspart från en annan ort än Tammerfors. Kunde detta möjligen tyda på att frågaren märker en avvikelse i till exempel sättet att tala som är anledningen till frågan? Det är ändå inte möjligt att dra några definitiva slutsatser utgående från detta eftersom jag inte har fått information om samtalarnas bakgrund, bara det som de själva berättar under samtalets lopp. Nedanstående exempel visar ett av de få fallen där talaren frågar varifrån den andra kommer från.

(16) Fråga om härkomst med självinitierat svar

- 01 (0.8)
- 02 Päivi: **mitäs asuk- ooksä ihan tampereelta**
nå men bor- kommer du från tammerfors
- 03 Juha: en kotkasta syntyisin tulini tänne (.) aikanaan sitten jo
nej född i kotka ja kom hit (.) redan en gång i tiden
- 04
päädyin alun perin hain historiaa mut sinne en koskaan hamnade ursprungligen sökte ja till historia men kom
- 05
päässy niin sitte ajattelin vaihtaa jotain aldrig in så då tänkte ja byta nåt
- 06 Päivi: joo **ooksä kauan asunu täällä**
ja har du länge bott här
- 07 Juha: mm neljättä vuotta opiskelen
mm mitt fjärde år läser jag
- 08 Päivi: okei
okej
- 09 Juha: nelisen vuotta

ungefär fyra år

- 10 Päivi: joo (1.15) **mä oon kanssa tampereelle muuttaja vaasasta**
jå ja ha också flyttat till tammerfors från vasa
- 11 **muutin seittemän vuotta sitten**
flyttade ja sju år sedan
- 12 Juha: jep jep

Innan topikskiftet pratade Päivi och Juha om inträdesprovet för pedagogik och hur svårt det är att komma in. Därefter sker en längre paus innan Päivi ställer frågan (rad 2) om Juhas härkomst. Då det sker längre pauser i samtal, finns där ofta lämpliga ställen att föra in nya topiker, vilket Svennevig (1999:188) kallar för *topic transition relevance place*. (TTRP; se kapitel 3.3) Först formar hon frågan så att det ser ut som om hon skulle fråga om Juha bor i staden men gör en reparation och frågar i stället om han kommer från Tammerfors. På rad 4 svarar Juha att han egentligen kommer från Kotka och att han har flyttat till Tammerfors för att studera. Päivi fortsätter med topiken och frågar på rad 6 om han har redan länge bott i staden, på vilket Juha svarar på rad 7. På rad 10, eftersom Juha inte ställer en motfråga till henne, svarar Päivi själv på sin egen fråga att också hon kommer från annanstans än Tammerfors och därmed avslutar sekvensen. Det sker också en lång paus innan Päivis sista yttrande, där hon troligen väntar att Juha skulle ställa en fråga till henne.

Som sagt ovan, är de som tar upp den andras härkomst också själva från en annan ort. De två efterföljande sekvenserna nedan sker nära varandra. I (17) ställer Maija frågan om Tiias härkomst genast då Tiia har slutfört sin tur om ämnesföreningar. Svennevig (1999:195) kallar detta för *topic leap*, ett topikskifte där den föregående topiken inte avslutats utan en av samtalsarna börjar med ett nytt samtalsämne.

(17) Härkomst: andra fallet

- 01 Maija: **ooksa tamperelainen**
e du tammerforsare
- 02 Tiia: en mä oon jyvaskylästä
nej ja kommer från jyvaskylä
- 03 Maija: aa okei no mites oot viihtyny
aa okej nå hur har du trivits
- 04 Tiia: no mä oon tykänny tosi paljon

nå jag har gillat det väldigt mycke

Efter sekvensen i (17) fortsätter Tiia ännu att berätta varför hon valde att flytta till Tammerfors. Därefter sker sekvensen i utdraget (18) där Tiia ställer samma fråga till Maija (rad 2).

(18) Härkomst: motfråga

01 Maija: totta
stämmer

02 Tiia: et jotenkin tuntuu et tää ois sinänsä **ootsä täältäpäin**
att på något sätt känns at de hä sku va e du härifrån

03 Maija: öö no mä oon lapualta mutta mä muutin tänne siis joskus
öö nå jag e från lapua men jag flyttade hit alltså nån

04 viis vuotta sitte
fem år sen

05 Tiia: nii just okei
just så okej

5.4 Multimodalitet

Det fanns totalt 88 olika former av uppbackningar, varav de fyra mest frekvent använda var *joo* (39,1 %) *nii(n)* (14,4 %), *okei* (6,4 %) och *aivan* (3,4 %). Resten var antingen olika kombinationer eller reduplikationer av dessa fyra som uppkom enbart få gånger, bland annat *joo joo*, *nii(n) aivan* och *okei joo*. (Toivio & Jokinen 2012:251).

Tabell 2 nedan visar frekvensen av de uni- och multimodala uppbackningarna (från vänster till höger: nickning, verbal och båda ihop) per minut i finska samtal. Värdena är organiserade i fallande ordning enligt multimodalitet. Fast tabellen är organiserad enligt multimodaliteten, följer samtalarnas medeltala uppbackning nästan samma ordning som i tabellen. För alla uppbackningar är medeltalet 2,4/minut.

Samtalare	Nickning	Verbal	Multimodal
Piia	6,9	7,7	3
Mari	3,6	8,4	2,7
Saija	2,5	5,1	1,9
Eeva	2,1	5	1,4
Riina	2,3	6,3	1,3
Maija	1,1	4	1,3
Erkki	2,1	3,3	0,9
Marko	2,3	1,8	0,7
Mika	1,2	3	0,6
Jani	0,7	4,8	0,6
Päivi	1,3	2,7	0,6
Tiia	0,7	3,2	0,5
Sirpa	0,9	2,8	0,4
Juha	1	1,7	0,3
Medeltal	2,1	4,3	1,2

Tabell 2. Användningen av finska uppbackningar, per minut.

Som tabellen ovan visar, backar finska samtalare upp oftare med verbala uttryck än med att nicka eller använda dem samtidigt: verbal uppbackning sker i medeltal 4,3 gånger per minut vilket är två gånger oftare än nickande och över tre gånger oftare än det multimodala. Dessutom visar tabellen hur användningen av uppbackningar varierar stort hos olika samtalare. Frekvensen för multimodala uppbackningar varierar mellan 0,3 och 3 förekomster per minut och i medeltal uppbackas det 1,2 gånger per minut. För de finska samtalarna är detta därmed klart det minst frekventa sättet att ange uppbackning. Intressant nog är det de kvinnliga samtalarna som använder mest multimodalitet, dock bör det hållas i minne att det fanns flera kvinnliga deltagare än manliga. De som använder mest multimodalitet uppbackar också i medeltal mer unimodalt än de andra.

Variationen också bland nickning och verbal uppbackning är bred. Den ivrigaste nickaren (och över huvud taget mest uppbackande samtalare), Piia, nickar 6,9 gånger varje minut medan Tiia använder signalen enbart 0,7 gånger per minut. En även större variation fanns det hos verbal uppbackning, då Juha har som medeltal 1,7 uppbackningar per minut och Mari gör det så ofta som 8,4 gånger varje minut. Juha är över huvud taget den minst uppbackande samtalaren och har också en tendens att hålla långa pauser (dvs. längre än 0.5 sekunder) och prata långsamt. Det är dock värt att komma ihåg att fast den multimodala användningen av uppbackning sker mest sällan, sker nickandet och det verbala oftast genast efter varandra utan att någon överlappning sker.

6 De svenska samtalen

I detta kapitel diskuteras analysen av de svenska samtalen. Materialet behandlas på samma sätt som de finska samtalen i kapitlet ovan. Kapitlet innehåller fyra avsnitt där i det första beskrivs hur samtalen kommer igång och i det andra beskrivs uppkomsten av Svennevigs (1999) självpresenteringssekvens. Det tredje avsnittet handlar om uppkomna topiker och i det fjärde avsnittet analyseras multimodaliteten hos de svenska samtalen.

6.1 Samtalsstarten

För att analysera samtalsstarten har jag fokuserat på den första sekvensen i samtalet, vilket oftast innehåller tre till sju turer. Liksom i de finska samtalen, är det typiskt att först hälsa på samtalspartnern och alla förutom ett av de tolv svenska samtalen börjar med ett hälsningsord som sedan följs av samtalspartnerns självpresentering, dock med olika variationer. Hälften av samtalen initieras med två närhetspar (hälsning–hälsning och presentering–presentering). Det betydligt mest använda hälsningsordet var *hej* (19 fall) och utöver det fanns det enbart två andra typer: *tjena* (2 fall) och *tja* (1 fall). De svenska samtalen presenterade sig själva alltid med enbart förnamnet. Då samtalen ska presentera sig själva, kan de antingen använda en fras som på rad 4 nedan (*x heter jag*) eller bara säga sitt namn som nedan på rad 3. De svenska samtalen använde sig betydligt oftare av den sistnämnda formen och i bara två av alla 24 fallen väljer talaren en presenteringsfras. I det följande utdraget kan vi se ett typiskt exempel på hur de svenska samtalen kommer igång:

(19) Svensk hälsning i närhetspar

```
01 Maria: hej
02 Anton: hej
03 Maria: Maria
04 Anton: Anton heter jag
```

Här börjar Maria med att på rad 1 hälsa på sin samtalspart Anton som svarar på hälsningen på rad 2. Maria presenterar sig själv och Anton svarar med ”Anton heter jag”. I sverigesvenskan är det typiskt att presentera sitt namn med denna

fras, medan i finlandssvenskan förekommer det inte lika frekvent, utan oftare används frasen med rak ordföljd, det vill säga ”jag heter Anton”, vilket också Lindström (2014) kort diskuterar.

De flesta samtalarna börjar alltså samtalet med en hälsning medan i det enda undantaget (exempel 20 nedan) inleds samtalet med en kommentar till situationen (rad 1)¹⁵. Mona kommenterar något roat att det känns som att vara på reality-tv-programm Big Brother eftersom, liksom programdeltagarna, samtalarna har bärbara mikrofoner på sig. Nina ger då respons på hennes yttrande varefter Maja framkallar en självpresentering från Nina med att fråga vad hon heter på rad 4. Därtill kommer själva hälsningen först på raderna 6 och 7. Efter hälsningen kommenterar Mona vidare att det känns svårt att komma upp med topiker.

(20) Kommentrar som inledning

01 Mona: **känns som om man så här big brother ba jag ha aldrig**
02 **varit me**
03 Nina: instämmer precis
04 Mona: precis va heter du då
05 Nina: Nina
06 Mona: ja hej Mona
07 Nina: hej trevli
08 Mona: **ja jo ja ha gjort de några gånger förut ja ha blivi ja**
09 **tycke de e lite så här varje gång aha va ska man prata om**
10 Nina: a precis

Ett intressant fynd är Ninas avslutning av hälsningssekvensen på rad 7, användningen av *trevlit*, vilket enligt min uppfattning är ett mer sverigesvenskt yttrande, eftersom det så vitt jag vet förekommer mer sällan i finlandssvenska samtal. Min hypotes är att det kommer från frasen *trevligt att träffas*¹⁶ som i vardagligt prat förkortas till *trevli(g)t*, vilket därmed är mer passande också för

---

¹⁵ Detta var dock inte det enda fallet där samtalarna kommenterade situationen, se vidare kapitel 7.2.1.

¹⁶ Definitionen enligt Svenskt språkbruk (2004) är att fraset ”sägs när man träffar på ngn”.

detta sammanhang eftersom den korta versionen är mindre officiell. Med att använda *trevligt* kan talarna tänkas försöka signalera en vardaglig ton i en annars ganska konstig, arrangerad situation. I materialet fanns det vidare två likadana fall, där denna fras användes:

(21) Avslutande fras

- 01 Nora: hej Nora
02 Alex: Alex heter ja
03 Nora: **trevligt**

(22) Trevligt

- 01 Jakob: hej Jakob
02 Hanna: Hanna
03 Jakob: **trevligt**
04 Hanna: **trevligt**
05 Jakob: mm va gör du fö nåt då
06 Hanna: eh ja läse filosofi

Det som bland annat Green-Vänttinen (2001:81) beskriver som *tredjedrag* liknar det som diskuterades ovan. Tredjedrag (eller uppföljningar) är kommentarer till svaret i en fråga-svar -närhetspar. De fungerar som en avslutande kommentar till sekvensen, som inte tillför något nytt innehåll (Linell & Gustavsson 1987:72) och detta gäller för *trevlit* i de ovanstående utdragen eftersom samtalslarna därifrån fortsätter till en ny topik¹⁷.

När man hälsar på sin samtalspartner kan hen upprepa den andras namn genast i hälsningssekvensen. Att upprepa namnet i början av samtalet kan tänkas vara en signalering på att budskapet registrerats. Nedan följer ett exempel på detta, där Tommy på rad 5 upprepar sin samtalspartners namn nästan som en utgångspunkt för sin fråga om hur partnererna har kommit med i projektet, vilket för sin del fortsätter samtalet smidigt. Tommy tillägger ännu ett *okej* efter han upprepar Helenas namn vilket vidare förstärker kvitteringen. Det kan vidare även visa att han har sin uppmärksamhet riktad mot samtalspartnern, i detta fall Helena.

---

¹⁷ För den efterföljande sekvensen i samtalet i (20), se vidare (28), kapitel 6.3.2.

(23) Upprepning av namnet

01 Tommy: hej
02 Helena: hej
03 Tommy: Tommy
04 Helena: Helena
05 Tommy: **Helena okej hur hamna du hä**
06 Helena: e: ja hamna hä genom min pojkvän

I det svenska materialet sker likadana upprepningar eller budskapskwitteringar i tredje plats sammanlagt i fyra samtal. Tre är likadana fall som i (23) ovan, det vill säga att namnupprepningen kommer direkt efter hälsnings- och självpresenteringsnärlighetsparen. I det fjärde fallet orsakas upprepningen av nästan likadana namn:

(24) Upprepning, likadana namn

01 Elena: hej
02 Helena: hej Helena
03 Elena: **Elena**
04 Helena: **Elena**
05 Elena: **Elena**
06 Helena: a
07 Elena: nästan samma
08 Helena: a

Efter att Elena på rad 3 har presenterat sig, upprepar Helena namnet på rad 4. Eftersom deltagarnas namn liknar varandra upprepar Elena sitt namn ännu en gång och sedan på rad 7 kommenterar på att namnet är nästan samma som Helenas. Förekomsten av namnupprepningen kan jämföras med *trevligt* som analyserades i exemplen (20)–(22). Att sammanlagt sju av svenska samtalen har en kvitteringsyttrande på tredje plats, genast efter hälsningssekvensen, antyder att det finns en tendens att avsluta presenteringssekvensen med att antingen upprepa namnet eller med *trevligt (att träffas)*.

6.2 Självpresenteringssekvensen

Sekvenser där samtalarna ställer frågor för att framkalla självbiografiskt prat från den andra har kallats topikinledande sekvens hos Maynard och Zimmerman (1984, se kapitel 3.1.1) och självpresenteringssekvens hos Svennevig (1999, se kapitel 3.1.2). Dessa sekvenser förekommer också i det svenska materialet, på vilket det nedanstående utdraget är ett bra exempel:

(25) Svensk självpresenteringssekvens

- 01 Johan: va pluggar du
02 Emma: filosofi
03 Johan: a så du plugga hä nånstans
04 Emma: a
05 Johan: ok ja plugga på handels
06 Emma: handels
07 Johan: yes

Här är det intressant att Johan börjar med *va pluggar du* (i stället för en neutralare fråga, exempelvis *pluggar du här*), det vill säga en antagande att hon är student men vill veta närmare om hennes medlemskategori, med andra ord vad hon har som huvudämne. Detta är vad Maynard och Zimmerman (1984:305, se kapitel 3.1.1) menar med kategoriseringssekvens. Enligt Svennevigs (1999) självpresenteringssekvens är frågan på rad 1 första steget medan Emmas svar på rad 2 är steg 2, självpresentering. I det tredje steget väljer Johan att ställa en fortsatt fråga (steg 3b), därefter på rad 5 kommer hans egen självriktade kommentar (steg 3c). Johans sista tur i sekvensen är ett enkelt bekräftande till Emmas bekräftande.

6.3 Topiker i de svenska samtalen

Att berätta eller fråga om studier eller arbete var tydligt den mest populära topiken också i de svenska samtalen. Tabellen över topikindelningen i materialet finns i kapitel 6.2 ovan.

Även här har jag gjort en grov ordningsföljd gällande topikernas förekomst i samtalen. Liksom också med de finska samtalen, tog jag i beaktande enbart

förstå gången då topiken nämndes. Efter hälsningssekvensen är oftast studier eller arbete den populäraste topiken. Situationsrelaterat prat är oftast redan den tredje topiken i samtalet, om den inte har kommit upp tidigare (dvs. innan hälsningen eller genast efter det). På fjärde plats står övriga topiker, bland annat mer djupgående prat kring ett studieämne eller bostad.

6.3.1 Härkomst och boende

De svenska samtalarna pratar om samtalspartnerns härkomst rätt ofta, i tolv samtal fanns det fem fall. Oftast tas denna topik upp med en direkt fråga, som i (26) nedan. Innan Maria på rad 2 byter topik genom att ställa en fråga har Maria och Anton pratat om arkeologi, vilket är Antons huvudämne. Maria inleder turen med konjunktionen *men*, vars funktion i finlandssvenskan också Londen (2000) diskuterar. Hon (ibid.238) påpekar, att *men* bland annat kan markera återgången till tidigare topiker eftersom konjunktionen inleder turer som inte har samband med den föregående turen¹⁸. I detta fall gäller det dock om att ta upp en ny topik som Maria också motiverar på rad 4 genom kommentaren att hon gör en annan dialekt, med vilket hon antagligen menar annan än göteborgska. Yttrandet visar dessutom ett påfallande intresse i samtalspartens hemort, vilket enligt mina iakttagelser är i materialet karakteristiskt för svenska talare.

(26) Härkomst

01 Anton: de e väldigt fristående fram tills kandidat så kan man
läsa vidare på master

02 Maria: **mm (0.7) men e du från göteborg**

03 Anton: nä ja e frå skövde från början

04 Maria: ja ja hör de e nån annan dialekt

05 Anton: okej du rå

06 Maria: ja e frå göteborg elle ja e uppvu- elle ja e född i

07 stockholm

08 Anton: mm

09 Maria: uppvuxen i göteborg men så har ja rest å bott utomlands

10 i flera år

---

¹⁸ I finskan används *mutta* (sv. men) däremot oftast för att uttrycka att turen inte hänger ihop med föregående tur, se vidare Sorjonen (1989).

Detta topikskifte i (26) ovan är ett exempel på det som Svennevig (1999:188, se också kapitel 3.3) kallar för topic transition relevance place eller TTRP, med andra ord finns här efter Antons tur på rad 1 ett optimalt ställe för Maria att ställa frågan eftersom Anton inte fortsätter med den tidigare topiken efter Marias uppbackning (rad 2). Den korta pausen i 0,7 sekunder på rad 2 signalerar Maria att det är lämpligt att byta topik. Senare i samtalet förstår Maria med en liknande topik då hon frågar Anton var i Göteborg han bor (rad 5):

(27) Boende omkring

- 01 Maria: ja e trettifem snart eller [inte än] tolfte juni så
02 Anton: [okej]
03 Maria: lite till i alla fall
04 Anton: mm
05 Maria: **nå bor du här omkring [elle] bor du i stan**
06 Anton: [jo:] e: ja bor i källtorp bor ja
07 Maria: mm
08 Anton: bor asså bo inneboende fö tillfället
09 Maria: mm a men de e ju inte så långt ifrån
10 Anton: nä exakt
11 Maria: de e ju jättefint å nära d- nära ti delsjön å e du ute
mycke
12 Anton: jo exakt
13 Maria: e du uppe i: delsjön å: badar går **eller**
14 Anton: nnej
15 Maria: näe å du ska passa på de e så himla härlit

Antons svar att han bor i Källtorp (en stadsdel ett tag bortifrån Göteborgs centrum) på rad 6 sparkar igång en kort sekvens om området då Maria ställer en vidare fråga om Anton. Att fråga var den andra bor är en fråga som ställs lika ofta som frågan om härkomst, nämligen 5 gånger. Detta närhetspar (fråga-svar) följs vanligen av prat kring hemorten eller bostadsområdet i fråga, som också i utdraget ovan (se rad 8) där Maria ställer en fortsatt fråga om Antons fritidsaktiviteter på sitt bostadsområde.

Ett intressant drag är hur Maria i (26) på rad 2 använder *men* för att byta topiken och sedan i det senare fallet (27) väljer hon på rad 5 *nå*, vilket egentligen är mer karakteristiskt för finlandssvenskan än sverigesvenskan¹⁹. Detta fall är också det enda av detta slag i mitt material, vilket visar att *nå* inte är en vanlig partikel i sverigesvenska samtal.

Tidigare i (26) kom frågan om samtalspartners härkomst först innan frågan om boende medan i (28) nedan presenteras ett fall där bostället frågas först. Denna topik tas upp i 5 av de svenska samtalen. Innan denna sekvens som sker i den första minuten i samtalet har Tommy och Emil pratat om hur Emil hörde om projektet. I stället för att fråga direkt ”*bor du här i stan?*” (med vilket han egentligen börjar men gör en reparation), formar Tommy slutligen sitt yttrande på rad 1 med deklarativen *du bor här i stan*. Med att använda deklarativa huvudsatser som frågor förväntas egentligen ett instämmande svar (SAG 4, § 22a). På rad 2 svarar Emil att han bor i Askim, en stadsdel i Göteborgs kommun. På raden därefter ger Tommy en uppbackning med *a*, vilket är en typisk sverigesvensk förkortning från *ja* som egentligen inte förekommer i finlandssvenskan.

(28) Boende i stan

01 Tommy: okej **vem men bo- du bor här i stan**
02 Emil: nej ja bor i askim
03 Tommy: a
04 Emil: de är e: borta vid e: a ditåt en kvart härifrån
05 Tommy: mm ja tror ja [ha koll a]
06 Emil: **[du vet va de ligge elle]**
07 Tommy: a

En vidare deklarativ fråga i samma utdrag är Eriks yttrande på rad 6. Emil har precis på rad 4 förklarat var Askim ligger och Tommy svarar att han troligen vet var det ligger. Därefter kommer deklarativen i formen *du vet va de ligge elle*, som bland annat Labov och Fanshel (1977:226) definierar som *B-Event*. Det handlar om kunskap som lyssnaren B (här: Tommy) har men inte talaren A (här:

---

¹⁹ Se vidare Lindström (2014).

Emil) har. Dessa yttranden ser alltså grammatiskt ut som deklarativa satser men egentligen kan anses som frågor eller begäran om bekräftelse. (A. Lindström 1999:60–61.) Anna Lindström (ibid.77) föreslår att den turfinala *eller* inte är en såkallat *tag*-fråga, utan att det snarare är en del av den föregående delen av turkonstruktionsenheten, eftersom det inte finns en paus mellan dem. Hon förklarar vidare, att *eller* också kan fungera som ett sätt att underlätta interaktionen inför ett möjligt nekande (ibid.55).

6.3.2 Kommentar till situationen

Inspelningssituationen kommenteras i de svenska samtalen både i början av dem (se exempel 19) och senare under dess gång. I det följande presenterar jag kort några variationer på hur de svenska deltagarna valde att kommentera situationen. I utdraget nedan kommenterar deltagarna samtalsituationen redan i början av samtalet vilket senare fortsätter till en kort sekvens om hur de har kommit med i projektet. Precis innan kommentaren har Nora och Alex hälsat på varandra (se ex. 23):

(29) Kommentar: en skum situation

01 Nora: **va: va skumt va**
02 Alex: a de e skumt
03 Nora: mm ja tänkte inte på elle ja glömde bort att ja skulle
04 hit för e: så kom ja på de i morse så ba: nej ja vill
05 inte gå hit sen ba jo ja kan gå hit å så typ
06 Alex: mm ja tycker ja tyckte de va ett ganska intressant
07 experiment typ så ja ville göra de när **hu- hur fick du**
08 **reda på det här**
09 Nora: nä dom kom in på: på föreläsningen och typ såhär sa
10 Alex: mm
11 Nora: å så alla ba ja va kul å så [skrev ja]
12 Alex: [ja de va många på vår mej]
13 Nora: upp mej

På rad 1 kommenterar Nora hur ovanlig situationen känns och Alex håller med. Därefter fortsätter Nora på raderna 3–5 med att berätta hur hon kände sig inför inspelningen. På rad 6 sker en självnominering då Alex konstaterar att

inspelningen verkade vara intressant och har därför kommit med och slutligen frågar hur Nora har fått reda på projektet. Nora förklarar på rad 9 att de ”värvades in” från föreläsningen och på rad 12 berättar Alex att så skedde det också för honom. Härmed blir alltså detta situationsrelaterade prat den första topiken i samtalet, vilket är förenligt med Svennevigs (1999:261–262, se kapitel 3.2) iakttagelser.

I det följande sker kommentaren redan innan hälsningen²⁰. På rad 1 startar Tommy samtalet med att säga *okej då kör vi*, som att uttrycka eller signalera att han är redo att börja. Efter kommenteringen hälsar han på Kristian och efter Kristians hälsning presenterar han på rad 3 sig själv med förnamnet.

(30) Signalering i starten

01 Tommy: **okej då kör vi** [hej]
02 Kristian: [hej]
03 Tommy: tommy
04 Kristian: hej tommy kristian
05 Tommy: kristian okej a hu e: va e: va gör du

På rad 4 tillbakahälsar Kristian på nytt, nu tillsammans med samtalspartners namn och presenterar sig själv. I den nästa turen kvitterar Tommy namnbudskapet som han gjorde i (23) med att upprepa namnet tillsammans med kvitteringen *okej*. I samma tur fortsätter han med att ställa frågan vad Kristian gör men verkar börja med att fråga efter hur han mår (*hu e:* kunde betyda att han börjar med att ställa frågan *hur är det* eller *hur hamna du här* som han gjorde med Helena tidigare i ex. 24) men bygger upp sitt yttrande på nytt och frågar slutligen *va gör du*.

Kommentaren till inspelningssituationen behöver inte alltid ske i början av samtalet och det kan utlösas av någonting ”externt”, som i det följande med Tommy och Heidi:

---

²⁰ Också i det finska materialet fanns ett likadant fall, se (5) i kapitel 5.1.

(31) Kommentar utlöst av en ringande mobil

01 Tommy: nu ringer min mobil såhär så typiskt men ja e:
02 skiter i den **de ser så dumt ut om ja tar upp den hä nu**
03 Heidi: a ja jo
04 Tommy: [så ba lalalala]
05 Heidi: [måste vi göra om]
06 Tommy: a elle hu börja prata i telefon hä [samtidigt]
07 Heidi: [hitta nya personer]
08 Tommy: a:
09 Heidi: bara liksom så dä för nu har vi redan träffats
10 Tommy: a eller hur a fan typiskt så att e:

Tommy pratar om sina studier då hans mobiltelefon börjar ringa i hans ficka vilket leder till att han tar inspelningssituationen upp i samtalet på rad 1. Han kommenterar hur dumt det skulle vara att svara på mobilen, troligen eftersom det inte skulle passa in eftersom de deltar i en undersökning i första samtal. Efter Heidis tur på rad 3 tittar båda samtalarna mot kameran, vilket vidare understryker kommentaren. Heidi fortsätter med att skämta att de skulle vara tvungna att börja om med andra personer eftersom de redan har träffats i det pågående samtalet. Efter denna sekvens återkommer Hanna till topiken som de var inne på innan avbrottet, det vill säga Tommys studier.

En annan ”indirekt” kommentar sker också i utdraget nedan, där Emilia och Peter pratar om vad som krävs av en lärare eftersom Emilia vill bli en och Peter ger henne råd gällande detta. På rad 3 berättar Emilia att hon pratar gärna men på rad 9 förklarar att hon är tystare än vanligt. På utdragets sista rad kommer kommentaren där Emilia skyller det på de inspelade kamerorna vilket får Peter att titta direkt mot kameran.

(32) Metodkommentar

01 Emilia: men e: de e kul de ja tro ja skulle bli en bra lärare
02 Peter: varför
03 Emilia: a ja tycker om å prata
04 Peter: de e en de e en bra början faktiskt
05 Emilia: ja de e en bra början
06 Peter: tycke du om att prata mycke

07 Emilia: japp
08 Peter: ja
09 Emilia: **ja vet inte riktigt varför ja e så tyst just nu ja ha**
10 **aldrig pratat så här lite innan**
11 Peter: okej
12 Emilia: **de e fan kamerorna**

6.4 Multimodalitet

I det svenska materialet fanns det sammanlagt 62 olika variationer på verbala uppbackningar, varav de fyra mest använda var *(j)a* (32,6 %), *okej* (21,5 %), *mm* (19,8 %) och *aha* (3,8 %). Övriga uppbackningar var variationer eller reduplikationer på de fyra ovannämnda, till exempel *ja okej* eller *ja ja*.

Tabell 3 nedan visar hur mycket de svenska samtalsarna använder uppbackningar med att nicka, att uttrycka det verbalt och samtidigt, det vill säga multimodalt. Värdena är organiserade i fallande ordning enligt multimodalitet. Medeltalet för alla uppbackningar är 1,9/minut. Som också i Tabell 2 i kapitel 5.4, kan också här ses variation mellan enstaka individer då några (till exempel Erik) nickar ofta medan andra (exempelvis Mona) gör det nästan aldrig. Den största skillnaden är hos Nina, som uppbackar verbalt frekvent (6,4/minut) men nickar eller ger multimodal uppbackning betydligt mer sällan (1,4/minut respektive 0,4/minut).

Som tabellen tydligt visar, används verbala uppbackningar mest frekvent (medeltal 2,9 uppbackningar per minut) medan nickningar och multimodalitet sker båda lika frekvent. Medeltalsfrekvensen för nickningar varierar mellan 0,4 och 5 gånger per minut, för verbal uppbackning mellan 1,1 och 6,4 och den samtidiga användningen (multimodalitet) varierar mellan 0 och 5,8 gånger/minut. Dessutom kommenterar bland annat Johan och Emma att de känner sig obekväma i inspelningssituationen, vilket syns även i uppbackandet, speciellt hos Johan. Känner samtalsarna sig obekväma i situationen kan det lätt leda till att rörelserna blir färre och att resultatet därmed blir mindre uppbackning.

Samtalare	Nickning	Verbal	Multimodal
Kristian	0,6	1,5	5,8
Helena	1,7	3,8	5
Erik	3,4	2,6	3,8
Anton	1,2	2,6	2,4
Elena	1,9	1,1	2,2
Alex	1	3,2	1,6
Emil	0,7	3,7	1,5
Peter	2	4	1,4
Jonas	0,4	2	1
Hanna	5	2	0,8
Emma	1,2	2,6	0,8
Mona	0,4	1,6	0,6
Sara	2	4,6	0,6
Jakob	0,6	2,4	0,4
Emilia	3,2	2,6	0,4
Nina	1,4	6,4	0,4
Maria	0,4	4,2	0,2
Johan	0,6	1,4	0
Nora	1,4	2,4	0
Medeltal	1,5	2,9	1,5

Tabell 3. Användningen av svenska uppbackningar per minut.

7 Kontrastiv diskussion

I detta kapitel kommer jag att föra en kontrastiv diskussion kring resultaten från de finska respektive svenska samtalen som jag har analyserat i de två föregående kapitlen. Jag går genom samtalsstarten, topikerna samt uppbackningarna och avslutar kapitlet med ett kort sammandrag av resultaten.

7.1 Samtalsstarten

Initialdelen av både de finska och svenska samtalen ser för de mesta likadan ut: hos båda grupper fanns det 6 fall där samtalet inleds med två närhetspar (hälsning–hälsning och presentering–presentering). Den andra möjligheten är att hälsa och presentera sig själv i samma tur eller, som en del av svenska samtalen gjorde, genom att upprepa samtalspartners namn innan sitt eget²¹.

Vad gäller hälsningsorden, fanns det mer variation inom den finskspråkiga gruppen än den svenska. De finska samtalen använde sex olika hälsningar medan de svenska använde bara tre. Det populäraste finska hälsningsordet var *moi* (motsvarar svenskans *hej* men används oftast endast i vardagliga sammanhang och med bekanta²²) och bland de svenskspråkiga användes *hej* mest.

Hälsningssekvensen avslutas aldrig med en bestämd fras i de finska samtalen, men intressant nog finns det ändå tre fall²³ där de svenska samtalen avslutar hälsningssekvensen med att säga *trevli(g)t*. Detta tredjedrag (Green-Vänttinen 2001:81) är troligen en förkortning av frasen *trevligt att träffas*, som egentligen har en mer formell konnotation än den korta formen. Det är alltså intressant av två orsaker, där den första är att den används i förkortad form, troligen för att den har en vardagligare eller även ”tuffare” klang. Den andra orsaken är att de finska hälsningssekvenserna inte avslutas med likadana fraser. Det finns dock en likadan fras i finskan (fi. *hauska tutustua*) vilket egentligen används enbart i

---

²¹ Se (23) och (30), kapitel 6.3.2.

²² Se vidare Kolehmainen (2007); Pukkila (2013).

²³ Se exemplen 20–22, kapitel 6.1.

officiella sammanhang, till exempel i arbetslivet men detta förekommer alltså inte i materialet. Tyvärr verkar användningen av *trevligt* inte ha undersökts närmare. Därtill sker på samma plats i fyra andra svenska samtal upprepning av samtalspartnerns namn²⁴, till vilket finns ingen finsk motsvarighet. Dessa två företeelser kunde tyda på en tendens att avsluta presenteringssekvensen med någon typ av kvitterande som tredjedrag. Efter upprepningen av namnet tycks det dock vara naturligare att genast fortsätta vidare i samma tur, som till exempel Tommy i (30) på rad 5 gör (se kapitel 6.3.2).

Då samtalarna presenterar sig själva, gör de flesta svenska samtalarna det med att använda enbart namnet medan de finska därtill hade en annan möjlighet. Klart den största delen anger enbart förnamnet men tredjedelen av de finska deltagarna använder namnet i kombination med en presenteringsfras: det fanns nämligen åtta fall i det finska materialet där frasen *mä oon X*²⁵ (sv. *jag är X*) användes. Då samtalarna presenterade sig själva, fanns det också andra avvikande vanor mellan de svenska och finska samtalarna. Av svenskarna presenterade alla sig själva med enbart förnamnet medan bland de finska det fanns igen mer variation. Fast den största delen använde enbart förnamnet, fanns det också en tredjedel som presenterade sig själva med hela namnet: tre med kombinationen förnamn + efternamn och fem använde efternamn + förnamn.

7.2 Topiker

Både de finska och de svenska samtalen kretsar kring likadana topiker och som gemensamma, ofta upprepade samtalsämnen finns studier, arbetslivet, inspelningssituationen och hur samtalarna har kommit med i projektet. 22 av 24 samtal börjar med en hälsningssekvens och självpresentering, medan de två övriga inleds med situationsrelaterat prat. Gemensamt för de finska och svenska samtalen är att fråga den andra om personens studier eller jobb och denna är oftast den andra eller tredje topiken i samtalet. Detta tyder på att studier och arbete är lämpliga topiker för att inleda ett samtal med nya människor i båda

---

²⁴ Se (23) och (24), kapitel 6.1.

²⁵ Se (5) och (6), kapitel 5.1.

språkområden eftersom de kan påstås vara tillräckligt neutrala och kan senare i samtalet användas som en källa för nya topiker.

En tydlig skillnad mellan de finska och svenska samtalstopikerna verkar vara, hur mycket frågor som ställs om samtalspartnernas boende. I sex samtal frågar de svenska samtalarna varifrån deras samtalspartner kommer ifrån (5 fall)²⁶ eller var de bor (5 fall)²⁷ och detta sker alltid snart efter hälsningssekvensen och självpresteringen. I de finska samtalen frågas om härkomst enbart i två samtal²⁸ och alltid senare i samtalet, kring fjärde minuten i samtalet. Frågor på var den andra bor ställs aldrig inom de första fem samtalsminuterna. Utöver boende, pratar de svenska samtalarna alltså också mera om varifrån de kommer och till exempel i vilken skola de har gått. De finska talarna kan ställa en fråga om boende först när den andra parten på något vis öppnar topiken med att till exempel kommentera att man håller på att flytta till en ny lägenhet. Att direkt fråga var den andra bor känns i första samtal enligt mina iakttagelser för personligt.

Både de finska och svenska samtalarna kommenterar inspelningssituationen väldigt ofta. Kommenteringarna sker både i början²⁹ och senare³⁰ i samtalet. Som också bland annat Svennevig (1999:261) diskuterar, är situationsrelaterat prat en neutral och enkel topik för första samtal. Situationsrelaterat prat skapar dock ingen stärkare närhet mellan samtalarna, vilket också Maynard och Zimmerman (1982:304) konstaterar och det är dessutom också för bekanta samtalare typiskt att kommentera situationen. Dessa situationsrelaterade yttranden kan ändå i mitt tycke ses som en viktig resurs som samtalarna gärna använder för att kunna bygga gemensam grund och dela en gemensam erfarenhet varifrån det är lättare att fortsätta till andra topiker.

---

²⁶ Se (26), kapitel 6.3.1.

²⁷ Se (28), kapitel 6.3.1.

²⁸ Se (16), kapitel 5.3.3.

²⁹ Se (6), kapitel 5.1 för finska exemplet och (29), kapitel 6.3.2 för det svenska.

³⁰ Se (12) för finska och (32) för svenska exemplet.

7.3 Multimodalitet

Finska talare ger uppbackningar betydligt oftare verbalt och med att nicka, medan de svenska använder multimodalitet en smula oftare (1,5 gånger/minut) än de finska (1,2 gånger/minut). Svenskarna nickar dock oftast upprepade gånger medan de finska samtalsarna använder mest enstaka nickar. En vidare intressant skillnad är att bland de finska är det de kvinnliga deltagarna som mest använder multimodal uppbackning, medan bland de svenska deltagarna finns ingen likadan könslig uppdelning. Det är dock bra att komma ihåg att det fanns flera kvinnliga finska deltagare än män, medan bland svenskar var könsfördelningen jämnare. Det finska resultatet hänger ihop med Maynards (1987:595) studie på japanska nickar, där de kvinnliga deltagarna nickade oftare än de manliga.

Dessutom finns det på individnivå hos finska talare mer distribution bland nickning och verbal uppbackning än hos deras svenska motparter. Detta betyder att skillnaden bland enskilda finska talare är större än bland svenska. Då man tittar på multimodal användning, finns där mer distribution hos de svenska deltagarna, det även finns två deltagare som över huvud taget inte använder multimodalitet.

7.4 Skillnaderna i ett nötskal

Som en sammanfattande avslutning på detta kapitel har jag samlat in de viktigaste resultaten av min jämförelse i Tabell 4 nedan. I första spalten står det som analyserades och i de två övriga spalterna står de finska respektive svenska resultaten.

Analyserad del	Finska samtal	Svenska samtal
Hälsningsord, de populäraste	<i>moi</i> (9 fall) (6 olika)	<i>hej</i> (22 fall) (3 olika)
Kvitterande fras i hälsningssekvensen	Ingen	<i>Trevlit</i> (3 fall)
Upprepning av samtalspartnerns namn	Inga fall	4 fall
Självpresenteringsyttranden	Enbart namn (16 fall) ” <i>jag är X</i> ” (8 fall)	Enbart namn (22 fall) <i>X heter jag</i> (2 fall)
Presentering med namn	Förnamn + efternamn (3 fall) Efternamn + förnamn (5 fall)	Förnamn: 24 fall
Nickningar, medeltal	2,1/minut	1,5/minut
Verbal uppbackning, medeltal	4,3/minut	2,9/minut
Multimodalitet (nickning + verbal)	1,2/minut	1,5/minut
De mest använda verbala uppbackningarna	<i>joo, nii(n), okei</i> (88 olika)	<i>(j)a, okej, mm</i> (62 olika)

Tabell 4: Jämförelsen i tabellformat.

8 Avslutning

Syftet med min avhandling har varit att undersöka finska och svenska första samtal, det vill säga hur samtalen mellan obekanta samtalare tar form. Då människor för första gången pratar med varandra, har de en tendens att välja lätta, även neutrala samtalsämnen eller topiker för att undvika pinsamma situationer. Hur skiljer dessa första samtal mellan två olika språk? För att hitta svaret analyserade jag först och främst samtalsstarten och valet av topiker. Dessutom var jag intresserad av att studera hur samtalsarna använder både uni- och multimodal uppbackning, vilket jag gjorde genom att jämföra förekomsten av verbal uppbackning och nickning både enskilt och i kombination med varandra. Målet med denna analys var att ta reda på hurdana skillnader det finns mellan finsk- och svenskspråkiga första samtal för att bättre kunna kartlägga vad som är såkallade trygga topiker samt andra företeelser i första samtal.

Min analys visade att fast samtalen har flera likadana drag, finns det också tydliga skillnader mellan språken, varav de mest markanta är förekomsten av vissa topiker och frekvensen av uppbackningar. Betydligt den populäraste topiken i både finsk- och svenskspråkiga samtal var studier, vilket troligen har att göra med det att samtalen inspelades vid universiteten i Göteborg och Tammerfors. Således kunde det sägas att studier eller arbete är ett neutralt samtalsämne i båda språken, något som lätt kan diskuteras med både sådana som inte känner till fältet och sådana som gör det. En intressant skillnad mellan topiker i finska och svenska är, hur mycket frågor som ställs om samtalspartners boende eller härkomst. De svenska samtalsarna gör detta betydligt oftare än de finska samtalsarna: båda ämnena diskuteras i sex svenska samtal (sammanlagt 10 fall) medan härkomsten kommer upp i enbart två finska samtal. Det kan kännas för personligt för finskspråkiga om det frågas om deras bostad i första samtal eller i varje fall precis i början av samtalet om topiken inte först öppnas.

Medan det är karakteristiskt för samtal mellan redan bekanta deltagare att hälsningsfraserna följs av en sekvens där talarna frågar hur den andra mår (t.ex. *hur mår du*, *hur går/är det*, osv.), är det typiskt att man i första samtal använder en självpresenteringssekvens (Svennevig 1999) i stället. Presenteringssekvensen

är en resurs med vilken talarna kan bygga upp en gemensam historia, en gemensam grund att bygga på.

Bland annat Maynard och Zimmerman (1984) och Svennevig (1999) diskuterar hur situationsrelaterat prat inte skapar närhet mellan samtalarna och det ses egentligen som en topik som blir genomdiskuterad snabbt. Fast topiken utnyttjas snabbt kan den ändå ses som en viktig resurs som samtalarna i första samtal har eftersom situationen är någonting som de har gemensamt precis där och då. Dessutom är den också en av de neutralaste och tryggaste topikerna som kan tas upp och därmed ett bra val som samtalets första topik därifrån det är lätt att fortsätta vidare.

Genom att använda multimodal respons kan samtalsdeltagarna bland annat visa engagemang. De som använder färre gester kan verka ointresserade och oengagerade i samtalet. Analysen visade att största delen av talarna använder multimodalitet men det finns också vissa personer som uppbackar enbart verbalt. Några av de som använder multimodalitet mindre kommenterade att de kände sig nervösa i inspelningssituationen, vilket för sin del kan påverka frekvensen. Jag var också nyfiken om användningen av uppbackningar skulle vara annorlunda hos talare av olika språk och min studie visade att svenskar ger oftare multimodal uppbackning medan finskar uppbackar oftare verbalt och med nickar. Det borde dock inte förbises att det därtill är en fråga om skillnader och preferenser hos enstaka individer av båda språkgrupper eftersom eniga uppbackar väldigt ofta medan andra gör det sällan.

Det visade sig att inspelningssituationen var problematisk eftersom i flera fall några av både de finska och svenska deltagarna kommenterade att det kändes konstigt och obekvämt att stå mitt i ett rum och prata. Samtalarna konstaterade vidare att det vore naturligare och därigenom bättre att sitta till exempel vid ett bord så att samtalet bättre skulle likna en normal situation där man blir bekant med någon. Fast det kunde kännas naturligare att sitta vid ett bord, var det ändå i detta fall nödvändigt att deltagarna inte satt för att bättre kunna studera gester. I varje fall tycker jag att detta absolut borde beaktas i möjliga vidare

undersökningar och här finns dessutom en möjlighet att jämföra om den fysiska placeringen påverkar talarnas beteende.

De aspekter som jag har behandlat i min analys är bara en del av de talrika företeelser som forskningsmaterialet innehåller, det finns bland annat möjligheter till en noggrannare analys av hur topiker introduceras i samtalen. Dessutom vore det intressant att vidare undersöka framkomsten av *trevligt* som en avslutande fras i hälsningssekvenser. Därtill kunde i framtida arbeten undersökas hur gemensam information i första samtal skapas och resultaten av denna avhandling kunde således användas i planeringen och utvecklingen av automatiserade dialog- och andra interaktionella system, där av särskilt intresse skulle vara att utveckla kulturspecifika dialogsystem (se vidare Jokinen 2009 och Jokinen & Wilcock 2013). Forskningen inom CA och interaktionell lingvistik har i synnerhet i Norden varit starkt inriktat till vardagliga eller institutionella samtal. Detta har lämnat mindre plats för analys av samtal där samtalspartnerna träffas för första gången i ett icke-institutionellt sammanhang. Därför föreslår jag att det i framtiden vore nyttigt att göra en likadan kontrastiv analys som i denna avhandling, där materialet består av finlandssvenska och sverigesvenska (vardagliga) samtal.

Litteratur

Allwood, Jens (1993): *Feedback and Language Acquisition*. Gothenburg Papers in Theoretical Linguistics 68. Göteborg: Göteborgs universitet.

Berger, Charles R. & Bradac, James J. (1982): *Language and Social Knowledge: uncertainty in Inerpersonal Relations*. London: Edward Arnold.

Bergmann, Jörg R. (1990): On the local sensitivity of conversation. I: Markovà, Ivana & Foppa, Klaus (red.): *The Dynamics of Dialogue*. Harvester New York: Wheatsheaf. S. 201–226.

Brown, Gillian & Yule, George (1983): Topic and the representation of discourse content. I: Brown, Gillian & Yule, George: *Discourse analysis*. Cambridge: Cambridge Textbooks in Linguistics. S. 68–124.

Clancy, Patricia (1982): Written and spoken style in Japanese narratives. I: Tannen, Deborah (red.): *Spoken and written language: Exploring orality and literacy*. Norwood, NJ: Ablex. S. 55–76.

Clark, Herbert H. (1996): *Using language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Clift, Rebecca, Drew, Paul & Hutchby, Ian (2009): Conversation analysis. I: Brisard, Frank, Östman, Jan-Ola och Verschueren, Jef: *The Pragmatics of Interaction*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. S. 40–54.

Couper-Kuhlen, Elisabeth & Selting, Margaret (2001): Introducing Interactional Linguistics. I: Selting, Margaret och Couper-Kuhlen, Elisabeth (red.): *Studies in Interactional Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins. S. 1–22.

Duncan, Starkey & Fiske, Donald (1977): *Face-to-face interaction: Research, methods, and theory*. Hillsdale, New Jersey: Erlbaum.

Etelämäki, Marja & Jaakola, Minna (2009): ”Tota” ja puhetilanteen todellisuus. I: *Virittäjä* 2/2009. S. 188–212.

Fox, Barbara, Thompson, Sandra, Ford, Cecilia & Couper-Kuhlen, Elizabeth (2013): Conversation Analysis and Linguistics. I: Sidnell, Jack & Stivers, Tanya (red.): *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford: Wiley-Blackwell. S. 727–740.

Garfinkel, Hardold ([1976] 1984): *Studies in Ethnomethodology*. Cambridge: Policy Press.

Goodwin, Charles (1981): *Conversational Organization; Interaction between speakers and hearers*. New York: Academic Press.

Green-Vänttinen, Maria (1995): Uppbackningar i samtal – funktion och frekvens. I: Saari, M & Lindström, J (red.): *Svenskan i Finland 3. Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet*. S. 77–93.

Green-Vänttinen, Maria (2001): *Lyssnaren i fokus. En samtalsanalytisk studie i uppbackningar*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

- Hakulinen, Auli** (1993): The grammar of opening routines. I: Shore & Vilkuma (red.): *SKY – Yearbook of the Linguistic Association of Finland*. Helsinki.
- Hakulinen, Auli et al.** (2004): *Iso suomen kielioppi*. Helsingfors: Finska Litteratursällskapet.
- Jokinen, Kristiina** (2009): *Constructive Dialogue Modelling: Speech Interaction and Rational Agents*. Chichester: Wiley Publishing.
- Jokinen, K. & Wilcock, G.** (2013): Multimodal Open-domain Conversations with the Nao Robot. I: Mariani, J., Devillers, L., Garnier-Rizet, M. and Rosset, S. (red.): *Natural Interaction with Robots, Knowbots and Smartphones - Putting Spoken Dialog Systems into Practice*. New York: Springer Science. S. 213-224.
- Kellerman, Kathy & Lim, Tae-Seop** (1989): Conversational Acquaintance. The Flexibility of Routinized Behaviors. I: Dervin, Grossberg, O’Keefe & Wartella (red.): *Rethinking Communication. Volume 2, Paradigm Exemplars*. Newbury Park, Kalifornien: Sage. S. 172–187.
- Labov, William & Fanshel, David** (1977): *Therapeutic Discourse. Psychotherapy as Conversation*. New York: Academic Press.
- Levinson, Stephen C.** (2013): Action Formation and Ascription. I: Sidnell, Jack & Stivers, Tanya (red.): *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford: Wiley-Blackwell. S. 103–130.
- Lindström, Anna** (1999): *Language as social action. Grammar, prosody and interaction in Swedish conversation*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Lindström, Jan** (2008): *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Lindström, Jan** (2014): Uppringaren öppnar samtalet. Svenska, finlandssvenska och finska konventioner. I: Rossi, P. et al. (red.): *Svenskan i Finland*. Studia humaniora ouluensia 14. Uleåborg: Uleåborg universitet. S. 137–150.
- Linell, Per** (1998): *Approaching dialogue. Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives*. Amsterdam: John Benjamins.
- Linell, Per & Gustavsson, Lennart** (1987): *Initiativ och respons. Om dialogens dynamik, dominans och koherens*. Linköping: Universitetet i Linköping.
- Londen, Anne-Marie** (1990): Topik och tematik i litterär dialog. I: Andersson, Erik & Sundman, Marketta (red.): *Svenskans beskrivning 17: förhandlingar vid Sjuttonde sammankomsten för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning. Åbo den 18–19 maj 1989*. Åbo: Åbo akademi. S. 193–205.
- Londen, Anne-Marie** (1993): Monika har en så vacker azalea. Om situationsrelaterade yttranden i vardagliga samtal. I: Ivars, Ann-Marie, Lehti-Eklund, Hanna, Lilius, Pirkko, Londen, Anne-Marie & Solstrand-Pippig, Helena (red.): *Språk och social kontext. Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet*. S. 69–86.
- Londen, Anne-Marie** (2000): men int behöver du ta Carl-Johan me dej. Några iakttagelser av turinledande *men* i ett symötessamtal. I: Gunnarsdotter Grönberg, Anna (red.): *Sett och hört – en vänskrift tillägnad Kerstin Nordenstam på 65-*

- årsdagen*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. S.227–239.
- Maynard, D. W** (1980): Placement of topic changes in conversation. *Semiotica* 30: 3/4. S: 263–290.
- Maynard, Douglas W. & Zimmerman, Don H.** (1984): Topical talk, ritual and the social organisation of relationships. *Social Psychology Quarterly* 47: 4. S. 301–316.
- Maynard, Senko K.** (1987): Interactional Functions of a Nonverbal Sign. Head Movements in Japanese Dyadic Casual Conversation. *Journal of Pragmatics* 11. S. 589–606.
- Navarretta, C., Ahlsén, E, Allwood, J., Jokinen, K. & Paggio, P.** (2011): *Creating Comparable Multimodal Corpora for Nordic Languages*. I: Proceedings of The 18th Nordic Conference of Computational Linguistics Riga, Latvia, May 11–13, 2011. S. 153–160.
- Navarretta, C., Ahlsén, E, Allwood, J., Jokinen, K. & Paggio, P.** (2012): Feedback in Nordic First-Encounters: a Comparative Study. I: *Proceedings of LREC 2012*. Istanbul, Turkey. S 2494–2499.
- Norrby, Catrin** (2004): *Samtalsanalys. Så gör vi när vi pratar med varandra*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Norris, Sigrid** (2004): *Analyzing Multimodal Interaction. A Methodological Framework*. London: Routledge.
- Paggio, P., Allwood, J., Ahlsén, E. Jokinen, K., Navarretta, C.** (2010): *The NOMCO multimodal Nordic resource - goals and characteristics*. I: Proceedings of the Language Resources and Evaluation Conference (LREC-2010). Valetta, Malta. S. 2968–2973.
- Raevaara, Liisa** (1989): No – Vuoronalkuinen partikkeli. I: Hakulinen, Auli (red.): *Kieli 4. Suomalaisen keskustelun keinoja 1*. Helsingfors: Helsingfors universitet. S. 147–161.
- Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel A. & Jefferson, Gail** (1974): A Simplest Systematics for Turn Taking. *Language* 50: 4. S. 696–735.
- Schegloff, E. A. & Sacks, H.** (1973): Opening up closings. *Semiotica* 8: 4. S: 289–327.
- Schegloff, Emmanuel** (1982): Discourse as an interactional achievement: Some uses of ‘uh huh’ and other things that come between sentences. I: Tannen, Deborah (red.): *Analyzing discourse: Text and talk*. Washington DC: Georgetown University Press. S. 71–93.
- Sidnell, Jack & Stivers, Tanya** (2013): Introduction. I: Sidnell, Jack & Stivers, Tanya (red.): *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford: Wiley-Blackwell. S. 1–8.
- Schiffrin, Deborah** (1994): *Approaches to Discourse*. Oxford: Blackwell.
- Sorjonen, Marja-Leena** (1989): Vuoronalkuiset konnektorit: *mutta*. I: Hakulinen, Auli (red.): *Kieli 4. Suomalaisen keskustelun keinoja 1*. Helsingfors: Helsingfors universitet. S. 162–176.

Sorjonen, Marja-Leena (1999): Dialogipartikkelien tehtävistä. *Virittäjä* 2/1999. S. 170–194.

Sorjonen, Marja-Leena (2001): *Responding in Conversation. A study of response particles in Finnish*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Steensig, Jakob (2001): *Sprog i virkeligheden: bidrag til en interaktionel lingvistik*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Svennevig, Jan (1999): *Getting Acquainted in Conversation: a study of initial intereactions*. Amsterdam: John Benjamins.

Svenskt språkbruk: ordbok över konstruktioner och fraser (2004). Stockholm: Nordstedts ordbok.

Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik (1999): *Svenska Akademiens grammatik. 4, Satser och meningar*. Stockholm: Svenska Akademien: Nordstedts ordbok.

Toivio, Emmi & Jokinen, Kristiina (2012): Multimodal Feedback Signaling in Finnish. I: Tavast, Muichnek & Koit: *Human Language Technologies – The Baltic Perspective. Proceedings of the Fifth International Conference Baltic HLT 2012*. S. 247–255.

West, Candace & Zimmerman, Don (1982): Conversation Analysis. I: Scherer, Klaus R. & Elman, Paul (red.): *Handbook of methods in nonverbal behavior research*. New York: Cambridge University Press. S. 505–541.

Yngve, Victor H. (1970): On getting a word in edgewise. *Papers from the Sixth Regional Meeting, Chicago Linguistic Society*. S. 567–578.

Elektroniska källor

Boersma, Paul & Weenik, David (2009): Praat: doing Phonetics by Computer. Hämtad 3.11.2014. <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>.

Kipp, Michael (2001): ANVIL: The Video Annotation Tool. Hämtad 3.11.2014. <http://www.anvil-software.de/>.

Kolehmainen, Taru (2002): ”Moikkauksia” Institutet för de inhemska språken. Publicerat i Helsingin Sanomat 26.11.2002. Hämtad 27.11.2014. <http://www.kotus.fi/julkaisut/kielipalstat/kieli-ikkunat/2002/2002/moikkauksia>.

Kolehmainen, Taru (2007): ”Moi!” Institutet för de inhemska språken. Publicerat mars 2007. Hämtad 11.11.2014. <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=2192>.

Pukkila, Tapio (2013) : Suuri arvoitus: kuka keksi moin? Yle Uutiset. Publicerat 19.2.2013. Hämtad 11.11.2014. http://yle.fi/uutiset/suuri_arvoitus_kuka_keksi_moin/6500788.

Vilkamaa–Viitala, Marjatta (2005): Äijät ja isot. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Publicerat 21.11.2005. Hämtad 18.11.2014. http://www.kotus.fi/julkaisut/kielipalstat/sana_sanasta_ajan_sanojen_taustaa/a_o/aijat_ja_isot.

Bilaga: Transkriptionsnyckel

- (.) mikropaus: paus under 0.2 sekunder
- (3.1) paus som är längre än en mikropaus, uttryckt i sekunder
- [överlappande tal inleds
-] överlappande tal slutar
- flun- plötsligt avbrutet ord
- e: förlängt (vokal)ljud
- (x) ohörbart
- okej** den centralaste delen av analysen markerad med fetstil
- EN efternamn